

מסכת תמורה

[ב, א] גמרא הכל ממירין לכתחילה. תימה הא מסיק בריש חולין^א דאיכא הכל לכתחילה ואיכא הכל דיעבד, וצ"ל דה"פ הכל ממירין לכתחילה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי, וכן פריך התם הכל שוחטין לכתחילה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי, ושם הקשה רש"י^ב גבי תמורה נמי תיקשה הכל ממירין לכתחילה דאי דיעבד תרתי למה לי, ותירץ דהכל ממירין (הוא) נקט לפי שהוא לשון רהוט בפי התנאים כמו הכל סומכין והכל מעריכין, וסיפא דתני אלא שאם המיר מומר^ג וסופג את הארבעים לא הוי שייך למיתני סופג על הכל ממירין כך פ"ה בריש חולין^ד. והשתא קשה דהא הכא ע"כ נחית לאקשוויי ההיא קושיא כדפירשתי והתירוץ דרב יהודה לא

משתמע כלל כמו שתירץ רש"י דא"כ הוי ליה למימר בהדיא משום דסופג את הארבעים נקט אם המיר מומר. ופי' ר"ת^ה דה"פ מאי דאמר הכל ממירין אינו ר"ל דיעבד דא"כ תיקשי תרתי דיעבד למה לי, אלא נקט לישנא דמשמע לכתחילה כדקאמר רב יהודה הכל מתפיס בתמורה כלומר וקדושה אפילו במזיד דסד"א כיון דחייב מלקות בהתפסה זו לא קדש כדאמר^ו במנחות^ז על תמורה ארבעים בכתפיה וכשר גבי תודה שנתעברה בתמורתה ומתה אחת מהן חברתה אין לה תקנה פי' לפי שהתודה טעונה לחם ותמורתה אינה טעונה לחם, ופריך ולייתי בהמה ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה הא תודה והא לחמה כו' עד ארבעים בכתפיה וכשר. ומיהו קשה אדרבה

הערות הרב

א. ב, ב. ד"ה תרתי. ג. המגיה על הש"מ בש"ס וילנא תיקן: הוצרך למיתני משום דצריך לסיים וסופג את הארבעים דלא הוי שייך וכו'. ד. שם, ועי"ש במהרש"א ומהר"ם מש"כ ע"ד רש"י, ובבית הלוי ח"ג סימן כו אות ה. ה. בס' הישר סימן תלד, והועתק גם בש"מ השלם מכ"י חולין ב, א (מהר"י מכן אופק). והו"ד גם בתוד"ה הא, ובתוס' ותורא"ש חולין שם ד"ה התם, וברמב"ן רשב"א וריטב"א שם. ו. פא, א. וצ"ב הטעם הא דסד"א דכיון דחייב מלקות לא קדיש, דאם הוא משום דאי עביד לא מהני, הא בתמורה ילפי' מקרא דמהני. [ומהא דסד"א דלא קדשה דארבעים בכתפיה וכשר,

להמיר לכתחילה. ועוד קשה אמאי נקט הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ונשים לימא הכל מתפיסין בתמורה ותו לא, לכך נראה לר"ט דה"פ דהכל מתפיסין בתמורה ותמורתן קריבה אחד אנשים כו', דסד"א אע"ג דכתיב אם המר ימיר להביא נשים אהני (ק"ו) [ריבוי] ואהני לשון זכר דאהני מה שכל הפרשה נאמר בלשון זכר לומר שלא תקרוב אלא תמורה של זכר, ואהני (ק"ו) [ריבוי] לומר שהיא קדושה להכי נקט לשון לכתחילה שהן רגילין לומר שאף תמורת נשים קריבה ותו לא מדי. תוס' אחרות}.

דתניא יורש סומך כצ"ל. ה"ג ול"ג דתנן דבההיא משנה דתנן יורש מימר^{טז} לא תני מילתיה דר' יהודה אלא סתמא יורש מימר^{יז} וכו'. תוס' הר' פרץ ז"ל.

דהא אמרינן לקמן^י יהיה^ח לרבות שוגג כמזיד, אלמא דפשיטא ליה דטפי תפסי תמורה במזיד מבשוגג^ט, ואומר ר"ב דלקמן מיירי במלקות דודאי לענין מלקות איצטריך לריבויי טפי שוגג ממשום דלא אשכחן מלקות בשוגג, אבל מתניתין לענין שוגג איצטריך לאשמועין טפי במזיד מבשוגג כדפי' דסד"א ארבעים בכתפיה וכשרי^א. עוד י"מ^ב דבמתניתין נקט לישנא דלכתחילה לאשמועין דאפילו במזיד היא קדושה ליקרב כדפי' דסד"א ארבעים בכתפיה וכשר, אבל לקמן לענין קדושה איצטריך לריבויי שוגג דסד"א דהוי כמו הקדש טעות^{יג} ואינו חל קמ"ל, מיהו כל אותה ראייה דאייתנין מפ' התודה^{יד} תשובה גנובה היא דה"פ ארבעים בכתפיה וכשר הדבר לעשות כן שאתה מורה הוראה לעשות כן וכי מותר

הערות הרב

משמע לכאורה דהאיסור הוא חלות התמורה, ראה להלן הערה 74. ז. יג, א. יז, א. ח. ויקרא כו, י. ט. וכה"ק בתוס' בחולין שם, עי"ש ב' התרוצים, ובתי' תורא"ש, ובש"מ השלם שם. י. ה"ד גם בתוד"ה הא. [וברמ"ע מפאנו סימן סב כ' טעמא דקרא דתמורה חל בשוגג אמור רבנן דחמירא תמורה דהוי הקדש הבא מכח הקדש מהקדש דאתי מכח חולין עכ"ל, וכוונתו דתמורה הוי המשך מההקדש הקודם, ראה להלן ט, א הערה 72. יא. צ"ב דלרבינו ברוך דלוקה גם בשוגג, א"כ גם בשוגג בעי לומר דהתמורה נתפסת, ועמד בזה בחק נתן עי"ש. יב. הובא גם בתוס' לפנינו, אך פירושם דאתי לאשמועי' דאף במזיד היא קדושה ליקרב, צ"ב דבמתני' לא קתני כלל דקרבא. יג. נזיר לא, א. יד. מנחות פא, א. וראה בתפארת יעקב בחולין שם, ובשו"ת תשובה מאהבה ח"א סימן צג דף נה, ב. טו. הובא גם בתוס' לפנינו סוד"ה הא, וכן בש"מ מכ"י בחולין שם, ובש"מ שם הק' על הר"י דהא ליתא דלישנא דמתני' משמע דלכחי' יביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים ויאמר זו תמורת זו דלא לענין הקרבה מיירי אלא לענין ההמרה עצמה, תדע דהא הכל דתמורה מפרש התם לאתויי יורש שממיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו משום דהתם תנן אין ממירין בשל אחרים, ואי מתני' לענין ההקרבה מה לי הוא מה לי יורש, כיון דתמורתו תמורה וכו' עכ"ל. טז. מנחות צב, א. יז. כ"ה בכ"י הר"ש עדני, והוא הנכון יותר, ובכ"י בש"ס ויניציאה ומשם בש"מ בש"ס וילנא: אלא דברי ר' מאיר וכו'.

ר' ברוך דמהכל ממירין שמעי' תרי חדושי מזיד ויורש, ומהכל שוחטים לא שמעי' כי אם כותי, וצ"ל דממירין בלא הכל משמע שפיר לכתחלה אבל שוחטין בלא הכל לא משמע מידיכו ע"כ גליון. וכ"ת א"כ כדפריך בחולין מהכל מעריכין ונודרין לימא דלמזיד צריך כדמשני הכא. וי"ל דלא אמרי' הכי רק היכא דלקי והיינו הא דפ"ה"ז בחולין כ"ח דמשום סיפא מיתנייא. גליון.

ד"ה קרבנו. ג' קרבנו כתיב חד בבקר
 וחד בצאן וחד בכבש, ופי' קרבנו ולא קרבן חבירו. וקשה דבפ' ב' מדות כ"ט דרשינן ידו ולא יד אשתו ולא יד שלוחו וא"כ למה לי ולא קרבן חבירו. וי"ל דאי לאו קרבנו ולא קרבן חבירו לא הוי מוקמינן ליה ידו ולא יד שלוחו אלא ולא יד חבירו, אבל שלוחו הוי אמרינן שלוחו של אדם כמותו^ל, וכן עובד כוכבים דאי לאו

רש"י ד"ה תלתא קרבנו כתיבי. נ"ב וז"ל הגליון ג' קרבנו פ"ה"ח בויקרא ואם זבח שלמים יט, ואם עז, ובג' כתי' סמיכה אע"ג דבג' כתי' כא וסמך ידו על ראשו, צ"ל דבמקום קרבנו קאי, אי נמי ואם עז קרבנו ממנינא אע"ג דלא סמך ליה וסמך יב ע"כ.

תוספות ד"ה הכל ממירין. נ"ב ובגליון כתוב וז"ל הכא צריך למתני נשים משום כ"ג דתמורה אינה בכל שאינה בצבור ע"כ.

ד"ה וסופג, אלא כלומר דלקי עליה.
 דסד"א דהוי לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו^ל כ"ד.

ד"ה הא גופא ועוד מאי קמשני ממה שהקשה. נ"ב ליתני הכל ממירין וסופג את המ' תו' חיצוניות. ועיין תוס' שם בריש חולין כ"ה. שם אלמא משמע דמזיד פשיטא טפי משוגג. נ"ב והקשה

הערות הרב

יח. ד"ה תלתא. יט. ויקרא ג, א, ולהלן ג, ו, ואם מן הצאן קרבנו. כ. שם יב. כא. שם א, יג, וסמך את. כב. וע"ע בתוס' מנחות צג, א ד"ה קראי, ובתוס' ערכין ב, א ד"ה קרבנו, ובש"מ שם. כג. וכ"כ בש"מ בחולין שם בשם הר"ף בריש תמורה. כד. ראה להלן ג, א. כה. ד"ה התם. כו. והו"ד בש"מ בחולין שם בשם ה"ר ברוך, ועי"ש מה שהוסיף רב"א בש"מ שם בד"ה ולשיטת ה"ר ברוך. כז. כ"ה בב"י הר"ש עדני, ובב"י ויניציאה ובש"ס וילנא: דפריך. כח. ב, ב ד"ה תרתי, הו"ד בש"מ לעיל ד"ה הכל. כט. מנחות צג, ב. ל. ובראב"ד בתו"כ פ' ויקרא נדרה פ"ז כ' עה"כ קרבנו ולא קרבן חבירו קשיא לי היינו ידו ולא יד שלוחו, איכא למימר דמהתם ממעטין שאינו יכול לומר לשלוחו סמוך תחתיו על ראש קרבני אלא הוא עצמו יסמוך, והכא קא ממעט שאם שלח לחברו קרבנו ממדינת הים אין חברו סומך על ראש קרבנו, דלא תימא כיון דאין בעליו כאן יסמוך חברו תחתיו קמ"ל ע"כ, וביאור דבריו נראה למש"כ האחרונים דבדין סמיכה איכא ב' חיובים חדא מצד חובת הקרבן ועוד דהוי חובת הבעלים משום ודוי, ומשכ"ח סמיכה שהיא רק לחובת הקרבן כגון בקרבן שותפין למ"ד דאחד סומך, [ראה להלן הערה 62], וכן למ"ד דיורש סומך יש לדון דהיינו רק לקיום חובת הקרבן בסמיכה, ויבואר בהערות להלן שם, וא"כ י"ל דקרא דל"מ שליחות לסמיכה היינו דסד"א דהוי ככה"ת דמהני שליחות והוא גם לקיום חובת הבעלים בסמיכה, אבל בקרא דקרבנו ולא קרבן

אלא חד הוי מוקמינן ליה בעובד כוכבים, אבל חבירו סומך. וא"ת ולמה לי ידו ולא יד אשתו תיפוק ליה דבני ישראל סומכין ולא נשים סומכות. וי"ל דהו"א ה"מ קרבן עצמן אבל בקרבן בעלה אימא דסומכות} לא.

ד"ה ור"מ עד וא"כ אית ליה דמימר דהא ילפי' זה מזה וי"ל וכו'. כצ"ל.

שם וממילא אמרי' דאין השותפין סומכין כדאמרי' לקמן. כצ"ל ונ"ב ותימ' למה לי קרא למעט גוי וחברו בסמיכה לב נילף מתמורה. י"ל דאדרבא

הערות הרב

חבירו ממעטי' דל"מ סמיכת אחר אף לקיום חובת הקרבן בסמיכה, וזש"כ הראב"ד דבשליח המיעוט הוא דאינו במקום הבעלים, ובקרא דקרבנו ולא קרבן חבירו ממעטי' שאם שלח לחברו קרבנו ממדה"י אין חברו סומך, ולא תימא כיון דאין בעליו כאן יסמוך, היינו דהס"ד דסומך מצד חובת סמיכה שבקרבן וכדפי'. לא. וכ"כ בש"מ להלן ד"ה ולא, ובתוס' במנחות צג, ב ד"ה ידו הוסיפו דה"א דתסמוך בקרבן בעלה "כדי בעלה דמיא", וכ"ה בר"ש משאנץ בתו"כ ויקרא פ"ג, ובקרי"ס מעה"ק פ"ג, והיינו דקרא דבני ישראל ממעט נשים דאין סומכים בקרבן, ולהכי סד"א דבקרבן בעלה סומכות, ולכאורה בסמיכת אשה בקרבן בעלה איכא ב' חסרונות חדא מצד דהוי קרבן דחבריה, ועוד מיעוט דנשים אינן סומכות, ולפי' י"ל דקרא דידו ולא יד אשתו אתי למעט דלגבי סמיכה לא אמרי' דידה כיד בעלה וממילא הוי חסרון משום סמיכה דאחר, והא דאשה אינה סומכת בקרבן שלה הוא מקרא דבני ישראל ולא בנות ישראל, אולם ברמב"ם מעה"ק פ"ג ה"ה וה"ח כפל הדין דאין נשים סומכות, ומשמע דבה"ה מיירי הר"מ בחיוב סמיכה מדין הקרבן, ובוה ב' דקרבן נשים הופקע מסמיכה, כמו בעולת העכו"ם דהביא הר"מ שם בהך הלכה, [וכ"מ בלשון רש"י מנחות סא, ב שכ' דעכו"ם ונשים אין "בקרבן" סמיכה], ובה"ה מיירי הר"מ בפטור נשים מצד הגברא, כמש"כ הר"מ שם דחש"ו וסומא אינם סומכין, והר"מ בה"ה הביא קרא דוסמך ידו ולא יד אשתו, ולא הביא קרא דבני ישראל ולא בנות ישראל, ומשמע בר"מ דקרא דולא יד אשתו ממעטה בסמיכה מדין אשה, (וראה מש"נ בכנסת ראשונים וזכאים עד אות טז), ונ"מ בזה י"ל היכא דאיכא שותפות איש עם אשה בקרבן, למ"ד דשותפין סומכין, דמ"מ אין האיש סומך כיון דמצד חלק הקרבן נשים מופקע מסמיכה, תו הוי סמיכתו עבודה בקרבן, כיון דיש הפקעה בקרבן מסמיכה, (וראה בצ"פ תרומות בהשמות דף נב), וכן נ"מ למש"כ במנ"ח מצוה קטו אות ו להסתפק היכא דירש קרבן מאמו אם הבן סומך, וכן הסתפק בקדושת יו"ט לרי"ט אלגזי בסימן כה, והוסיף לדון היכא דבעל הקרבן בר סמיכה שהוא איש והיורשת היא אשה, אם אזלי' בתר בעל הקרבן, וספיקם תליא בחקירה נוספת [ראה להלן הערה 63], היינו דאם סמיכת יורש הוא רק לקיום חובת אביו, הרי בקרבן אמו ליכא חובת סמיכה, אך אם חובת סמיכה בקרבן שירש מאביו היא מחמת חובת היורש, שפיר י"ל דגם בירש מאמו הבן סומך, וכ"כ השפ"א במנחות שם, אמנם ה"ד אם נימא דפטור נשים בסמיכה הוי פטור רק בגברא, אבל הקרבן הוא בר סמיכה, אבל אם קרבנן מופקע מסמיכה ה"נ אין יורשם סומך. ובתוס' קדושין לו, א ובמנחות שם הק' דתיפ"ל פטור נשים מסמיכה דהוי מ"ע שהז"ג, והרי בעי קרא לפטור הקרבן דנשים מסמיכה, ונ"מ בירש בנה דאינו סומך, ומוכח דס"ל לתוס' דקרא דנשים אינם סומכות הוי רק פטור בגברא, ועי' בריטב"א ובמהרי"ט בקדושין שם. לב. ברש"י ד"ה מחד קרא נפקא כ' דמשמע קרבנו ולא שליח בין של ישראל בין של עכו"ם דלמעטי' עכו"ם עצמו שלא יסמוך לא צריך דאמרי' במנחות ובת"כ בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין העכו"ם סומכין ע"כ, וברגמ"ה ריש ערכין כ' דעכו"ם וחברו מחד קרא נפקא דהיינו שאינו שלו, ומשמע ברגמ"ה דעכו"ם התמעט מסמיכה הואיל והקרבן אינו שלו דהיינו

דהעכו"ם ל"ה בעלים על קרבנו, וכן ברש"י מנחות צג, א כ' דאין סמיכה בקרבן עכו"ם דסמיכה בבעלים בעינן, והאחרונים דנו לומר דעכו"ם אינו בעלים על קרבנו וקרבן עכו"ם בלי בעלים, וכן מובא בשם הגר"ח ז"ל, וכ"כ בשו"ת באר יצחק להגרי"א ז"ל באו"ח סימן א, אלא שהעיר דא"כ ל"ל לקרא למעט עכו"ם בתמורה וסמיכה הא לענין תמורה וסמיכה בעינן בעלים ועכו"ם אינו בעלים על קרבנו, ועי"ש שכ' דרך משעת שחיטה אינו בעלים, ובמאירי בחולין ה, א ובעירובין סט, א כ' דמקבלין קרבנות מן העכו"ם ומקריבים אותם "לשמים", ומשמע דס"ל דאיכא דין הקרבה לשם בעלים בקדשי עכו"ם, וראה מש"נ בזה בהערותי על הש"מ ריש ערכין הוצאת מוה"ק הערה 70. ונראה דכוונת הרגמ"ה באופ"א, ובהקדם מש"נ בכנסת ראשונים כאן אות י דהא דהעכו"ם עצמו אינו סומך הוא מקרא דבני ישראל דזה הוה מיעוט בגברא דגוי אינו סומך, וקרא דקרבנו ולא קרבן עכו"ם הוה מיעוט בקרבן עכו"ם דמופקע מסמיכה, והתוס' כאן כ' דאיצטריך קרבנו דסד"א דהכהנים יסמכו וכו', וביאר בדב"א ח"א סימן טו דהכהנים יסמכו לקיים חובת הקרבן בסמיכה וקמ"ל קרא דקרבן עכו"ם מופקע מסמיכה, ובתוס' מנחות סא, ב ד"ה מצינו כ' דלא תימא שיסמוך ישראל בשבילו וכו', והיינו לקיים חובת הקרבן בסמיכה, ולפ"ז י"ל דכוונת הרגמ"ה לומר דגם לחובת הקרבן בסמיכה נתמעט דאין אחר סומך לפי שאינו שלו. - ובפ"י הר"ש משאנץ בתו"כ פרשת ויקרא כ' בהא דנתמעט קרבן עכו"ם מסמיכה דהטעם הוא משום דכשבא לסמוך מתוודה ועכו"ם לאו בר כפרה בקרבן עכו"ם, ולדבריו הוה מיעוט בגברא, ויש לדון דבישראל ועכו"ם השותפין בקרבן (אם שייך כן), דיוכל הישראל לסמוך כיון דהוא מתוודה, אבל אם הוה מיעוט בקרבן דעכו"ם מסמיכה, שפיר גם הישראל אינו סומך, והא דבעי קרא דאינו סומך על קרבן חבירו אף דבלא"ה חבירו אינו מתוודה, צ"ל דסד"א דהווי יאמר בעל הקרבן וחבירו יעשה הסמיכה, ובתוס' לפנינו שכ' דסד"א דהכהן יסמוך על קדשי עכו"ם, מוכח דאף דהכהן אינו מתוודה שייך בו סמיכה. - וברגמ"ה מנחות סא, ב כ' דאין סמיכה בעכו"ם דאין נכנסין לעזרה, וכ"כ ברבינו הלל על התו"כ פ' צו פ"א, ובפ"י הח"ח על התו"כ שם, ולפ"ז הא דאין סמיכה בקרבן עכו"ם ל"ה מיעוט בקרבן דמופקע מסמיכה, אלא הוה פטור בבעלים כיון דא"י לבא לעזרה, [אולם בפ"י רבינו שמואל שם כ' דמהתורה הוה גוי כבהמה ורק הוה איסור דרבנן שלא יכנס לעזרה], ונ"מ בזה דבעכו"ם שהפריש קרבן ונתגייר דיוכל לסמוך בקרבנו, אבל אם הוה מיעוט בקרבן מסמיכה, כיון דבשעת ההפרשה הוה קדשי עכו"ם תו אינו סומך גם בנתגייר, דיני הקרבן הם כשעת הפרשתו, וכן נ"מ בגוי וישראל שהביא קרבן בשותפות אם שייך כן, דאם הוה מיעוט בקרבן אין הישראל סומך, וראה מש"נ בזה בהערותי על הש"מ מנחות שם הוצאת מוה"ק. ובפירושים ופסקים לרבינו אביגדור מבעלי התוס' עה"ת ריש פ' ויקרא כ' וז"ל הא דממעט גוים מסמיכה לאו למעוטי דלא סמכי אקרבנות דפשיטא היא דאין סמיכה אלא בעזרה ואין הגוים נכנסים שם, אלא לאו דממעט הוא דאין סומכין על יד שלוחם וכו', וכן בפ"ק דתמורה אסיק לר' יהודה קרבן גוי וקרבן חבירו מחד קרא קאתי, ופי' שם משום דלא איצטריך למעט גוי מסמיכה ע"י עצמו דאינו נכנס בעזרה, אלא לאו ממעט ליה ע"י שליח והיינו קרבן חבירו, ותו קצת קשה ל"ל לר' יהודה למימר דלגוי לא איצטריך קרא דקרבן גוי וקרבן חבירו מחד קרא קאתי, לימא לגוי לא איצטריך דהא [דריש] בני ישראל וסמך ואין הגוים סומכין, וכן נראה דאיצטריך בני ישראל למעט גוים מסמיכה, אליבא דמ"ד בפ"ק דתמורה יורש סומך ללמד על יורש גוי שנתגייר שאין סומך בקרבן אביו דהא מידו ולא שלוחו לא נפקא, אך למ"ד יורש אינו סומך צ"ע ל"ל בני ישראל וסמך עכו"ם, ולכא' כוונתו דהגוי ירש קרבן אביו שהפריש אחר שנתגייר, דסלקא דעתך דסומך מצד חובת האב, וממעט דאינו סומך, אך צ"ע דבקדושין יז, ב א"י דגוי אינו יורש את אביו הגר, ואיך נימא דסומך על קרבן אביו הגר, ועוד קשה דבזבחים קג, א ממעט מקרא דעולת איש פרט לעולת גר שמת ואין לו יורשים, ופרש"י דאין לה בעלים, ומוכח דרך בישראל שמת כיון דהיורש חייב משום שעבודא דאורייתא להקריב לחובת אביו ומתכפר מקופיא להכי הוה עולת איש, יורש סומך, (ועד"ז כ' במראה כהן זבחים שם). אבל בגר שמת דאין חיוב להביא קרבנו עבורו, וקרבנו קרב עכו"ם בלי בעלים ואין המביא נעשה בעל הקרבן, ואינו מתכפר כלל, וכן אינו מקריבו לחובת הגר, להכי בקרבנו ליכא סמיכה כלל, וכ"כ בזכר יצחק החדש עמוד קטז, וכ"נ בחזו"א ריש זבחים ובמנחות סימן לד סק"ג. [ועי' בתוספתא שקלים פ"ג ה"ט ובמנח"ב וחס"ד שם, ובור"א לחתן האו"ש בסימן ע סק"ה, ויש לדון דבקרבן שלמים של גר שמת, אם מהני מכירה בקק"ל לריה"ג להתכפר הקונה, ה"נ המביא קרבן הגר נעשה בעל הקרבן וסומך ומימר, ורק בעולת גר שמת

תנייה לפרש דין יורש והכא לפרש דין תמורה. א"נ חד בקרבן שהניח לו אביו וחד במעות שהניח אביו לקרבן דבנזירלו מצריך תרי קראילי, וניחא בזה הא דהכל סומכין לח לאתויי יורשלוט, אע"ג דכבר תנא ליה פ' שתי מדות⁴⁶ עלה דהכל סומכין. א"נ תנא ליה התם למיתני חוץ מחש"ו. גליון. עיין תו' מנחות דף צג ע"א.

משום דחשינן בגוי ובחברו דשוין זה לזה ילפי' שאר איסורין זה מזה לג. גליון.

עוד נכתב בעמוד זה לאתויי יורש. תימא דמתני' היא פ' שתי מדות ליד יורש מביא נסכים ומימר, ולא מ"ל חד ביורש וחד בבן בחיי אביו, דהא תניא בת"כ לה ידו ולא יד בנו, וצ"ל דהתם

הערות הרב

דל"ש בהו מכירה, להכי אין מביא עולתו נעשה בעל הקרבן ול"ה עולת איש, וכ"כ בפ' רבינו שמואל בתו"כ בפ' ויקרא דבורא דנדבה פ"ז ש' דבקרבן גר שמת ואין לו יורשין ובא אחר וזכה בו הואיל ואינו זוכה מכח הגר שכל הקודם זכה הוי כמי שקנאו במתנה וקרינן שפיר קרבנו ויתכפר ויביא נסכיו משלו ויסמוך ת"ל קרבנו ולא קרבן הגר עב"ל, וכוונתו דהמיעוט הוא דמביא קרבן הגר אינו נעשה בעל הקרבן ולהכי אינו סומך. לג. דברי הש"מ צ"ב דלכאורה קושייתם היא דנילף דגוי וחברו אינם סומכין, מתמורה דממעטי' דגוי אינו מימר, וכן ישראל אינו מימר בקרבן חברו, וא"כ מה תירצו דמשום דחזינן בגוי וחברו דשוין ילפי' שאר איסורין וכו', והרי מה שנתמעטו הנך בתמורה אינו מילפוטא לסמיכה. לד. מנחות צב, א. נולענין יורש בנסכים מבואר בקי"ס פ"ג ממעה"ק דתלי במח' ר"מ ור"י וסתמא דמתני' כר"מ דיוורש סומך ומימר וה"נ מביא נסכים, ובתוספתא מנחות פ"י משמע דגם לר"י יורש מביא נסכים, וראה באו"ג במשניות במנחות פ"ט מ"ז, ובתוה"ק ח"ב סימן לן. לה. ויקרא פרשתא ג פ"ד, ושם פ"ג פ"ז לגבי שלמים, ובמש"ח שם כ' דהתו"כ קאי כר' יהודה דממעט יורש, ובפ' רבינו הלל שם מחק גי' זו מהתו"כ כיון דיוורש נתמעט מקרבנו ולא קרבן אביו, ובהגר"א שם גרס במקום בנו ולא יד אשתו, וכ"ה במנחות צג, ב, ובירושלמי קדושין ריש פ"ב הגי' ולא יד בנו, וכ"ה ברש"י גיטין כח, ב, אך בר"ש משאנץ שם כ' דחשיב בנו דכגופו למ"ד יורש סומך, ואפי' למ"ד יורש אינו סומך מ"מ אמרי' דהוה כרעא דאבואה לכמה מילי, ובפ' רבינו שמואל שם כ' דבנו בכלל שלוחו דלא גרע, ובש"מ כאן מבואר דהתו"כ קאי גם לר"מ דיוורש סומך אלא דממעטי' בן בחיי אביו דסד"א דעומד במקום אביו, וע"ע בקרבן אהרן ועזרת כהנים על התו"כ שם. לו. כח, א. לו. וכ"כ בש"מ ריש ערכין בשם הר"ר יוסף מא"י, ומבואר בש"מ דגם בהפריש הבן לחובת אביו מדין שעבודא דאורייתא דין קרבן יורש עליו, ורש"י פי' דמייירי בהפריש אביו, ונע"ע ברא"ש קנין פ"ב בשם הריצב"א לענין חטאת שמתו בעליה שחילק בין הפריש האב מחיים להפרישו הבנים, ולמ"ד דיוורש אינו סומך גם בהפריש הבן אינו סומך, ובתוס' גיטין כח, ב ד"ה והא ובזבחים עד, ב ד"ה והא כ' בתו"ד להוכיח דמביאין קרבן אף כשיתבטל מצות סמיכה, מהא דיוורש מקריב קרבן אביו אע"פ שאינו סומך ול"א דהא בעי סמיכה, ומוכח דסד"א דאף דיוורש אינו סומך מ"מ יהא סמיכה מצד חובת הקרבן אלא דלא משכח"ל מי שיסמוך, (ול"ד לקדשי עכו"ם ולקרבן נשים דקרבנן מופקע מסמיכה, ראה לעיל הערה 31), ובזה יש לפרש הא דממעטי' יורש בסמיכה מקרבנו ולא קרבן אביו, ובתו"כ הנ"ל דממעטי' מקרא דידו ולא יד בנו, דתרווייהו צריכי דקרא דקרבנו ממעט בקרבן שהניח לו אביו דאינו סומך אף מצד חובת הקרבן בסמיכה, אבל במעות שהניח אביו והיוורש הפריש הקרבן, ס"ד דסומך דמקרי קרבנו שהרי היוורש הפרישו, ובזה דממעטי' דאינו סומך מקרא דידו ולא יד בנו, וראה בקדושת יו"ט לרי"ט אלגזי סימן יא וסימן כה, ובתוה"ק ח"ג סימן ה סק"ג, וכנסת ראשונים זבחים ו, א אות קכג, ולהלן הערה 47. לח. מנחות צג, א. לט. ערכין ב, א. מ. מנחות צב, א. מא. ד"ה הכל סומכין.

אף תחלת הקדש וכו' מב. תימ' למה זה ג"ש כי אם גלוי מילתא דאשכחן לי למימר לקמן מג' לומר שכל הפרשה בלשון זכר ת"ל דילפי' מסוף הקדש דאין בנות ישראל סומכות. וכן לקמן מד' דבעי גוי מהו שימיר ליפשוט מהכא מה. וי"ל דהא דגמרי' מהדדי אין

ובתמורה בעי' בעלים כדאמרי' במתני' מו' וכיון דשוין בזה נילף דמה דלא מיקרי בעלים בזה לא מיקרי בזה מז'. והשתא ניחא דלא ילפי'

הערות הרב

מב. ד"ז נמצא רק בכ"י הר"ש עדני, והו"ד כלשונם בקדושת יו"ט סימן י בשם הרב בצלאל בנימוקיו ריש תמורה (ושם נכתב בטעות דהר"ב הביאו בשם הרגמ"ה). מג. בע"ב. מד. בע"ב. מה. ובבה"ז וצ"ק כיוונו לק' זו, וראה בבית מאיר וברש"ש ושפ"א. מו. להלן ז, ב, דכהנים אין ממירין בבכור משום דל"ה הקדש בבית הבעלים. מז. וכ"כ גם בש"מ להלן, ולהלן בע"ב ד"ה לפי, ובש"מ בריש ערכין, וכ"כ כוונת תוס' מנחות צג, א ד"ה לפי, ומבואר בדבריהם דדינא דאין אדם ממיר בקרבן חבירו ודינא דהקדש בבית בעלים חד דינא הוא, והיינו דכל היכא דל"ה הקדש בבית בעלים הוא חסרון בעלות לענין תמורה, וילפי' דכמו דירוש אינו בעלים לסמיכה, ה"נ לתמורה מגזיה"כ דבעינן שיהא הקדש בבית בעלים, כל שלא הקדישו אינו מימר, וכ"מ בראב"ד בתו"כ בסו"פ בחוקותי שכ' גבי יורש למ"ד דמימר דאע"פ דאין אדם ממיר בקרבן שאינו שלו, דכ' והיה הוא ותמורתו מה הוא קדושה אינה חלה אלא אלא בבית בעלים, הכא גבי יורש כקרבן דיליה דמי דאניהו נמי מכפר בגויה ע"כ, ומבואר דמהך דרשא דבבית בעלים ילפי' דבעי בעלות לענין תמורה, ובעי גם שיהא מקדיש דאז יש לו כח לעשות תמורה, וכ"כ בפ"י רבינו הלל בתו"כ שם, ולפ"ז למ"ד דירוש מימר הוא מגזיה"כ דמרבי' דירוש הוא כרעא דאבוה וחשיב כאילו ההקדש חל ברשותו, וברש"י במנחות שם כ' דירוש יכול להמיר בקרבן אביו "כאביו", וברש"י כ"י שם כ' כאילו "המיר אביו", והיינו דהוי הקדש בבית בעלים, ואפשר לומר עוד דכוונת רש"י לומר דהיכא דהאב לא היה יכול להמיר כגון שהיה קרבן שותפין, אף אם היורש הוא אחד אינו מימר כה"ג, שהרי האב לא היה יכול להמיר, וראה באחיעזר יו"ד סימן מה סק"ג. - ולשי' הראב"ד יש לדון דלמ"ד דירוש אינו מימר דהוא מחסרון דל"ה הקדש בבית בעלים, א"כ ה"ד בהפריש האב, אבל בירש מעות והפריש הבן ה"נ היורש מימר כיון דהוי הקדש בבית בעלים, אך לענין סמיכה גם ככה"ג פליגי, וכמש"כ הש"מ לעיל ובש"מ בריש ערכין, וגם הראב"ד שם הביא הגמ' דלר"י ילפי' תחילת הקדש מסוף הקדש, ואם הדין דירוש אינו ממיר הוא רק משום חסרון דהקדש בבית בעלים הא ל"ש זה לסמיכה, וע"כ דהוי מחסרון בעלות, וילפי' דכמו דירוש אינו בעלים לסמיכה ה"נ לתמורה וכנ"ל, ולמ"ד דירוש סומך וממיר היינו משום דלירוש איכא כפרה מקופיא כדאי' בזבחים ו, א, וילפי' מקרא לרבות יורש דסומך ומימר גם בכפרה מקופיא, וסגי בבעלות זו דכפרה מקופיא לגבי יורש גם לדין מתכפר דבעי לתמורה וסמיכה, וחזוין דהגמ' בזבחים שם מקשה דאם יורש לא קניה איך מימר והא מתכפר עושה תמורה, ואמאי לא פרכי' ממתני' דהקדש בבית בעלים דבעי בעלות לענין תמורה, וע"כ ידיד' דהיורש עומד במקום אביו והוי בעלים, אלא דפרכי' דהא מתכפר עושה תמורה ויורש אינו מתכפר, ולזה משני דמתכפר מקופיא, וגזיה"כ בירוש דסגי לענין תמורה וסמיכה בכפרה מקופיא וכדפי'. [ונראה דלענין סמיכה בעי בעלות יותר כיון דתליא רק במתכפר ובעי ודוי, משא"כ בתמורה מבואר בש"מ להלן ז, ב דסגי בבעלות ממונית בקרבן אף דאינו מתכפר ועיי"ש הערה 32, וכ"כ באבן האזל פסוה"מ פ"ו ריש ה"ד סו"ה והנה, ודלא כמ"ש בחזו"י על התוספתא ריש תמורה ד"ה כהנים, ועיי"ש ברש"ש בקדושין נה, ב]. אמנם דברי הש"מ צ"ע דהרי דינא דהקדש בבית בעלים נאמר על כהנים בבכור דהם הבעלים, וע"כ דדין הקדש בבית בעלים הוא מגזיה"כ בתמורה דאינו חל אלא ע"י המקדיש, וכמש"כ בקרבן אהרן על התו"כ שם, וכ"כ בר"ש משאנץ והגרי"א שם דגורת הכתוב שיהא קדשה ברשותו, משא"כ בממיר בקרבן חבירו משמע בגמ' להלן ט, א דהוי מסברא דמי מתפיס בדבר שאינו שלו, (ועיי"ש ברש"ש, ובקו"ש ח"ב סימן מד). וכבר העיר כן בקדושת יו"ט שם, והביא מדברי

שחיטה מסמיכה מהיות בבעלים. אך ק"ק דכמו דמקשינן שחיטה לסמיכה לדין טהורים^{מח} ה"נ לענין בעלים. וי"ל דלמאי דאמר שחיטת פרו בכהן גדול ניחא דמכלל דבעלמא לא בעי בעלים, אבל למ"ד שחיטת פרו כשרה בזור קשה^{מט} גיליון. ועיינן תוס' מנחות דף צג ע"א.^{נא}

ולא קרבן חבירו. במנחות^{נא} אמרי' ידו ולא יד עבדו ושלוחו ואשתו ואי לא כתי' רק חד קרא ממעטי' חברו דוקא

הערות הרב

רש"י דהא דאינו מימר בקרבן חבירו ילפי' מההיקש לסמיכה ובסמיכה כתיב קרבנו, עוד כ' הריט"א שם דילפי' מדבעי' לרבות יורש דמימר, ש"מ דאין אדם ממיר בקרבן חבירו, דאי מימר כ"ש יורש דמימר בקרבן אביו, ובתוה"ק ח"ג סימן א אות ד האריך בזה, וכ' דהש"מ והראב"ד ס"ל דכהן בבכור גם לאחר זכייתו אינו בעלים על הבכור, ולהכי אינו עושה תמורה, וכן מובא מהגרי"ז דהוי דין בזוכה של מתנות כהונה דכיון דהוי משלחן גבוה, משו"ה לא חשיב בעלים לענין תמורה, אבל בזוכה מדיני ממון בקרבן שפיר יכול להמיר. ונ"ל בד' הש"מ והראב"ד דס"ל דלגבי בעלות דתמורה גזה"כ הוא דבעי' לבעלות דמקדיש וכל דאינו המקדיש אף דהוי בעלים, מ"מ לדין תמורה הוי כמימר בקרבן חבירו, וכ"נ בדברי הש"מ להלן ז, ב (ועיי"ש הערה 28), ולהלן ח, ב (ועיי"ש הערה 54 והערה 56), והביאור בזה נראה דבכל קרבן נקבע שם הבעלים בשעת הקדשו (ומה"ט כ' הקצוה"ח בסימן תו דגם לריה"ג דק"ל ממון בעלים אינו יכול למכור הקרבן להתכפר חבירו, דכשם שאסור לשנות מזבח לזבח כך אסור לשנות שם הבעלים שהקדישו), והגזה"כ דהקדש בבית בעלים הוא דלענין תמורה בעי גם בעלות דמקדיש, ובזה מבואר הגמ' להלן דמבע"ל בהקדיש העכו"ם להתכפר ישראל לענין תמורה דבעי תחלתו וסופו ברשות ישראל וכו', והיינו כיון דתמורה תליא גם בבעלות דמקדיש, להכי שם מקדיש דעכו"ם מגרע דלא נחשב קרבן ישראל לגמרי. - ויל"ע אם יכול לעשות תמורה בקרבן שאין לו בעלים כלל כגון בבכור להנך דס"ל דקדושת בכורה חלה על בהמה הפקר, דכיון דאין בעלים אחרים המעכבים את המימר אפשר דכ"א יוכל להמיר, וניחא בזה הא דבעי' מיעוט דאין קדיש בד"ה עושין תמורה, אף דאין הממיר בעלים כלל, אלא דסד"א דכ"א יוכל להמיר, ואין להוכיח מהמ"ד דיוורש אינו מימר, דשאני ביורש דחשיב קרבן של האב ועולה לחובתו, אך יש לדון בתמורה בקרבן הפקר דלא יהי מחסרון דהקדש בבית בעלים, מיהו בקונה קק"ל מחברו להש"מ ב"ק סו, ב בשם תור"פ דס"ל דמהני מכירה גם על הכפרה, ונדלא כתוס' הרשב"א בפסחים פט, ב והקצות הנ"ל דל"מ מכירה מכירה אלא על הבשר ולא שיתכפר חברו], נראה דהלוקח יכול לעשות תמורה כיון דהוי בעלים גמור, אף דאין דהקדש נעשה ברשותו, דלא גרע מאחר דיכול לעשות תמורה מדין כל הרוצה להמיר, ולכא חסרון לגבי הממיר מדין הקדש בבית בעלים, וצ"ע לגבי הוספת חומש אם הקונה חשיב כמקדיש דמוסיף חומש], וכן מצינו במקדיש להתכפר חברו דהמתכפר ממיר אף דאינו המקדיש, וביארו הש"מ להלן ז, ב הטעם כיון דהוקדש לשם המתכפר, והיינו דהמתכפר נעשה לבעלים, ומה"ט למ"ד דיוורש מימר ליכא חסרון מדין הקדש בבית בעלים, דיוורש כרעא דאבוה הוא כמש"כ הש"מ להלן, והוי כאילו ההקדש חל ברשותו, וכדחזינן בדין מקדיש מוסיף חומש דהיורש עומד במקום אביו ומוסיף חומש בפדיוו ודינו דהוי כמקדיש, וה"נ לענין תמורה. **מח.** זבחים לב, א. **מט.** ראה מנחות יט, א ובתוס' שם ד"ה גלי, וראה במנחת ברוך סי' יג - יד, ובאור שמח מקואות פ"א ה"ח אות י דשחיטה בבעלים אף בפסח לא הוי לעיכובא, וע"ע באורש פ"ג מאישות הי"ז. **נ.** ד"ה לפי, וקו' תוס' מבוארת עפ"י הש"מ לפנינו, וניחא הערת האחיעזר ביור"ד סימן מה סק"ד על התוס'. ויש להעיר דבתוס' כאן סוד"ה ור"מ כ' דאין השותפין סומכים כמו שאין השותפין ממירין, ולש"מ והתוס' במנחות ילפי' סמיכה מתמורה רק לענין דינים התלוים בשם בעלים, וצ"ל דגם המיעוט בשותפין דאין ממירין הוא משום דאינו בעלים גמור על הקרבן, ושפיר ילפי' דכמו דשותפין אין ממירין ה"נ אינם סומכים. **נא.** צג, ב.

ובערכין^{סא} שכולן סומכין, וכן מוכח פ' שתי מדות^{סב} דאמרי' חומר בסמיכה מבתנופה שסמיכה אין א' סומך לכל ובתנופה וכו'.

וְר"מ דאמר יורש ממיר מ"ט. תימה דפליגי בסברות הפוכות דר"י מצריך קרא למעט היורש משמע דאי לאו קרא הוי מרבין ליה, ור"מ מצריך קרא לרבות משמע דאי לאו קרא ממעטין ליה. וי"ל דלתרווייהו משמע להו קרבנו למעט, ומסברא אית לן למימר יורש כרעיה דאבוה הוא, אלא דר"י סבר דיוורש ממעטין ליה מקרבנו וריבוי דהמר ימיר לרבות את האשה, ור"מ סבירא ליה נמי דיוורש כרעיה

ולא שלוחי^{נב}. וכן גוי צריך דאי לא כתי' רק חד קרבן מוקי למעט גוי אבל חברו סומך, וכן אשתו צריך דקרא דממעט נשים מיירי בקרבן שלהם אבל בשל בעל סמך קמ"ל^{נג}. וא"ת נילף^{נד} בעלמא מסמיכה דלא אמרי' שלוחו כמותו. י"ל דסמיכה ויבמה דכתיב^{נה} וקראו לו ולא שלוחן^{נו}, ועגלה ערופה דכתיב^{נז} ויצאו הן ולא שלוחן^{נז} ג' כתובים, וכ"ת למה לי קראי^{נט} לומר שלוחו כמותו תיפוק לי מדצריך קרא למעט הני, וצ"ל דבתר דחזינן שלוחו כמותו מוקמין הני מיעוטי בהכי.

לרבות כל בעלי חוברין. י"מ שא' סומך על ידי כולם, ובקונט' פי' הכא^ס

הערות הרב

נב. וברש"י כ"י במנחות שם [בנוסחת ש"מ השלם שם הוצאת מוה"ק] כ' ולא קרבן חבירו שאין סמיכה בשליח, וכ"ה ברש"י לפנינו קרבנו ולא שליח בין של ישראל בין של עכו"ם, אמנם במנחות צג, ב ממעט' שליחות בסמיכה מקרא דידו ולא יד שלוחו. נג. ובתוס' מנחות שם כ' דסד"א דכיד בעלה דמיא, וראה לעיל הערה 31. נד. בכ"י הר"ש עדני ציין בסוגרים: תוס' ריש ערכין [ד"ה קרבנן], וראה פתח הבית סימן כא. נה. דברים כה, ח. נו. יבמות מד, א ושם קא, ב. ועי' במהר"ץ חיות ריש ערכין ע"ד תוד"ה קרבנו. נז. דברים כא, ב. נח. סוטה מה, א. נט. קדושין מא, ב. ס. ד"ה בעלי חוברין. סא. ב, א ד"ה כל. סב. מנחות צג, ב, וכ"כ ברש"י כ"י המובא בש"מ שם צג, א הוצאת מוה"ק דכלם סומכים עליו ולא אחד ע"י כולם, ולמ"ד דבעלי חוברין לית ליה מ"מ אחד סומך לכולם, וכן מובא בתוס' שם בשם רש"י, וכ"ה ברש"י ריש ערכין דאחד סומך לכולם, וכ"ה ברגמ"ה המובא בש"מ להלן, ולדעת הי"מ בש"מ כאן למ"ד דשותפין סומכין אחד סומך לכולם, ולפ"ז למ"ד דבעלי חוברין לית ליה, היינו דליכא סמיכה כלל, וכ"כ שיטה אחת בש"מ ריש ערכין הוצאת מוה"ק ועיי"ש הערה 3, וברש"י לפנינו ד"ה לית ליה כ' דלר"י דלית ליה בעלי חוברין לא סמכי כלל, וכ"ה בתוס' מנחות צג, א ד"ה לרבות בשם רש"י כאן והוסיפו דהגי' מ"ט דלא מייחד קרבן דידהו משמע כפירוש, וברש"י לפנינו בכ"י [נדרס על ידי בקובץ צפונות ין] כ' דודאי אינו טעון סמיכה כיון דלא מייחד קרבן דידהו כלומר כיון דלא הוי חלוט לכל אחד ואחד עכ"ל, והיינו דמטעם זה ליכא סמיכה כלל אף מצד חיוב הקרבן בסמיכה, ובש"מ מנחות שם הביאו מהרא"ש בריש ערכין דר"י לית ליה לרבות שיסמכו כולם לפי שאינו מיוחד לכל אחד ואחד הלכך אחד סומך לכולם, ובעול"ש במנחות שם כ' דהא דאחד סומך לכולם היינו מדין שליחות דכיון דהוא שייך בה מהני שליחות. ובמאירי חגיגה טז, ב כ' וז"ל שכל הבעלים רשאים לסמוך, אלא שמ"מ יוצאין ידי חובה בסמיכת אחד ע"כ, ונראה דס"ל למאירי דסמיכה הוי חובת קרבן וחובת הבעלים, ולהכי סגי בהא דאחד סומך ע"י כולם, היינו לקיים חובת הקרבן בסמיכה, אבל הרגמ"ה ורש"י ס"ל דסמיכה הוי מצוה על הבעלים, ולהכי למ"ד דשותפין סומכים

דאבוה^{סג} ולא איצטריך קרא לרבוויי אי כי היכי דלא נימעטי יורש מקרא
לאו דכתיב קרבנו, אבל כיון דכתיב דקרבונו ונוקמיה לרבות כל בעלי
קרבונו איצטריך קרא דאם המר ימיר חוברין לסמיכה}.

הערות הרב

כולם סומכים לקיים חובת הבעלים. סג. ברש"י ורגמ"ה לפנינו ובריש ערכין, וברש"י ובמפרש במנחות
שם כ' על דין יורש סומך ומימר דהיינו בקרבן של אביו, וכ"ה ברש"י ב"מ צא, א, ובש"מ בריש ערכין,
ובש"מ לפנינו ולהלן בע"ב הוסיפו דהוי כרעיה דאבוה, וכן מפורש בתוס' ר"ד פסחים צח, א במתני'
דהמפריש פסחו דהיורש היינו בנו, וכ"ה בראב"ד בתו"כ פ' ויקרא נדבה פי"ז וכן בשלהי פ' בחוקותי,
ובר"ש משאנן בתו"כ פ' ויקרא נדבה פרשתא ג פ"ד ה"ב כתב דבנו כגופו וכרעיה דאבוה הוא, והועתקו
דבריהם בכנסת ראשונים במנחות שם ובזבחים ו, א, ובסוגין, וכן ברש"י ר"ה ו, ב ע"ד הגמ' יורש
מהו בבל תאחר כ' דהיינו על נדר אביו, וברמב"ם מעה"ק פ"ג ה"ט העתיק לשון המשנה בסתמא
"יורש", ואינו מוכרח אם ס"ל דהוא בכל היורשים, ובאחיעזר חזיר"ד סימן מה סק"ג בסוגרים כ' דהוא
בכל היורשים, וכ"כ באבי עזרי בהל' נחלות, ונמ"מ איכא בזה סדר ירושה כמו בכל נחלה דבן קודם
לשאר יורשים, דאם כולם שוים, לעולם בהפריש קרבן ומת דהוי ליורשים, הוי קרבן שותפין, ולא
משכח"ל תמורה וסמיכה ביורש}. ובהערותי על הש"מ מנחות שם הוצאת מוה"ק דנתי דיוורש סומך
ומימר היינו דוקא בקרבן של אביו, דעומד במקום האב ובריה כרעיה דאבוה, דכיון דאין היורש כבעלים
ומתכפר רק מקופיא כדמסקי' בזבחים ו, א דיוורש לא קניא, וגזח"כ דיוורש סומך ומימר הוא דעומד
במקום האב, ולהכי סגי בכפרה מקופיא, ושפיר י"ל דהוי גזח"כ רק בבן ולא בשאר יורשים, ונע"ע
בכנסת ראשונים זבחים ו, א בחי' אות קטש}, ומה"ט י"ל לענין תמורה דהיורש אינו יכול לומר כל
הרצה להמיר ימיר, וכן באמר האב כל הרוצה אין הבן יכול לעכב בזה, וראה באחיעזר ח"ג סימן
סז סק"ב, ומה"ט נראה דלשיטת החנוך במצות תמורה (שנא - שנב) דאיסור תמורה נהג בכל זמן,
והיינו גם בזה"ז, מ"מ דין יורש מימר ל"ש בזה"ז, דהא דיוורש מימר הוא מחמת כפרה מקופיא, וזה
ל"ש בזה"ז דליכא הקרבה וליכא כפרה, וכ"ג במג"א באו"ח סימן ריח סק"ג (וכמו שביאר בדבריו בתוה"ק
ח"ג סימן ה סק"ד). - וברגמ"ה ריש ערכין כ' בהא דיוורש סומך דהיינו בלא סמך האב, אבל בסמך האב
אין הבן סומך, וכן מבואר ברגמ"ה במנחות שם, וביאור דבריו הוא דלמסק' הגמ' בזבחים שם דיוורש
לא קניא ומתכפר רק מקופיא, הא דיוורש סומך ומימר, היינו דאף דל"ה בעלים על הקרבן גזח"כ דעומד
במקום אביו, וסגי ליה בכפרה מקופיא, וכ"ג בש"מ לפנינו, וכן מפורש בתוס' ר"ד בפסחים שם שכ'
ואם הקרבן יקרא על שמו ושלו הוא אמאי אינו סומך אלא ודאי הקרבן ע"ש אביו נקרא ולא על
שמו, ורבנן דאמרי יורש סומך ומימר משום דרבייה קרא וכו', ונמדויק בדבריו דראייתו מהא דיוורש
אינו סומך, אבל מהא דאינו מימר י"ל דגם אם הקרבן של היורש, מ"מ אינו מימר מחסרון דהקדש
בבית בעלים וכמבואר בראב"ד בתו"כ הנ"ל, ולר"מ דיוורש מימר כ' הראב"ד שם דהוי כקרבן דיליה
דאינהו נמי מתכפר בגויה, ומובא לעיל הערה 47, והיינו דאף דיוורש מתכפר רק מקופיא, והקרבן עולה
לחובת אביו, מ"מ לענין דין הקדש בבית בעלים דבעי' לתמורה חשיב דהיורש כבעלים דכברעיה
דאבוה הוא}, ולענין סמיכה יורש סומך כיון דהקרבן טעון סמיכה והוא יורשו יכול לסמוך ואינו כאחר,
וחיוב הסמיכה הוא מחמת האב, ולהכי בסמך האב אין היורש סומך, וכן מובא מהגרי"ז, ובכנסת
הראשונים כאן נתבאר דלהכי בזבחים שם הביאה הגמ' ראייה דיוורש קניא מהא דיוורש מימר, ולא
הביאה הראיה מהא דיוורש סומך, דבסמיכה י"ל דהא דיוורש סומך הוא רק לקיים חובת הקרבן בסמיכה,
וגם אם יורש לא קניא שפיר סומך, דמ"מ ל"ה כסומך על קרבן חברו, וכן נ"מ באיכא כמה יורשים
אם חשיב קרבן שותפין לדין סמיכה, והסתפק בזה בשפ"א מנחות צג, א, (ועי"ש שנקט דגם בסמך האב
ומת היורש סומך, והיינו דהוי חיוב מחמת בעלות היורש), ויש לדון דכיון דיוורש לא קניא לא חשיבי
כשותפין, והא דשני יורשין אין ממירין כמש"כ הר"מ בהל' תמורה פ"א ה"ה שהרי הם בה שותפין
וכו', היינו ממיעוט הנא' בתמורה דאחד ולא שנים, כדאי' להלן יג, א, אבל ל"ה מיעוט בקרבן דאינו
בתמורה כקרבן שותפין דנתמעט מתמורה דל"ה דומיא דמע"ב דאינו בשותפות, דביורשין דלא קניא

המותרות דאמ' מעשר שבחובה עושה תמורה, ואילו עולה הבאה מן המותר אינה באה חובה. הכי קא מבעיא ליה אי משכחת תנא כר"ש אליבא דר' יוחנן דאמ' אין ממירין וחוזרין וממירין וס"ל נמי כר' אליעז' וכו' מהו שיחזור וימיר בו, ל"א כ"ה הכי קא מיבעיא ליה אי ס"ל לרבי אליעזר כר"ש דאמ' אין ממירין וחוזרין וממירין ה"מ בחד גופא בשני גופין וחדא קדושה מאי היינו בלא נתכפר דכל זמן שלא נתכפר לא ניתק הראשון לעולה. ב' קדושות וגוף א' היינו דלא הומם דמעיקרא הוה אשם והשתא דנתכפר הוי עולה ודאי מי חוזר ומימר וקדושה אחרת וגופא תיבעי ופירושא דבעיא מפורש לעיל בעיקר בעיא דר' אבין ע"כ.

עוד נכתב בעמוד זה אמר רבי להכי יצא מעשר לדון בתמורת שמו ותמורת גופו דתמורת שמו דמעשר קריבה ותמורת גופו לא קרבה והיינו לחלק.

תמורת שמו קריבה היינו תמורת שמו כדמפ' לקמן כי מנין שאם קרא לט' עשירי ולי"א עשירי תשיעי נאכל במומו ועשירי מעשר וי"א שלמים ועושה תמורה ומנא לן דקדשי כדכתיב כי כל מעשר מרבוי דכל. גופו היינו תמורתו ממש. ותמורת גופו חלה על דבר שאין ראוי לקרבן כגון בעל מום דכתיב כי לא ימיר אותו טוב ברע היינו בעל מום כ"ט וכי היכי דחיילא תמורת מעשר אבעל מום, הכי נמי חיילא אאתנן ומוקצה דקי"ל כל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה וע"ז פוסל בולא. ותמורת שמו אין חלה אלא על דבר הראוי ליקרב שלמים. אמרי מאי האי משום דרבי רחמנא במעשר דאית ביה תמורת שמו איגרועי איגרע היא תמורת שמו מתמורת גופו דאילו תמורת גופו חלה על בעל מום קבוע ותמורת שמו לא חיילא על בעל מום קבוע. אין ודאי מאי דרבי בתמורת שמו רבי כגון דקרבה ונגאלת כשלמים ומאי דלא רבי

הערות הרב

כה. ראה בש"מ לעיל ד"ה בשני גופין. כו. כג' המובא בש"מ לעיל ד"ה משום. כז. במדבר יח, כא. כח. ויקרא כז, י. כט. אולם ברש"י ובש"מ לעיל וכן ברש"י בשלהי בכורות כ' הטעם דתמורת גופו חלה על בע"מ דהוי כמעשר דחל על בע"מ, וראה לעיל הערה י. והערה 20. [ובדין בכור ומע"ב בבע"מ מעיקרו אם עושה תמורה, כיון דיש להם קדוה"ג, ובליקוטי הלכות נקט דעושין תמורה, אמנם מצאתי במהרי"ק על הר"מ בכורות פ"ו ה"ה סוד"ה מעשר שכ' בתו"ד דאם קדם מום קבוע להקדישן אינו עושה תמורה, וכן נקט הרי"ט אלגזי בקהל"י אות רסה, וראה מה שהובא בזה בשם הגרי"ז בס' הליקוטים בר"מ פרנקל בהל' תמורה פ"א ה"ב]. ל. חולין כג, א. לא. צ"ב דכל הקדש חל על אתנן, והגמ' דכל שהמום פוסל בו דבר ערוה וכו', קאי לענין הפסול, והרגמ"ה הביאו לענין חלות מעשר. ובכתבי הגרי"ז העיר דפסולין אלו עדיפי מבע"מ דחל עליהם קדוה"ג, וא"כ אמאי כ' הרגמ"ה דחיילי משום דתמורה חלה על בע"מ.

למיחל על דבר שאינו ראוי לא רבי. והא מהיכי תיתי דאמרי' מאי דרבי רבי ומאי דלא רבי לא רבי אימא רבי לכל מילי. אמ' רב הונא משום דיצא לדון בדבר חדש דתמורת שמו {קריבה} ונגאלת מה שאין כן בתמורת גופו הלכך אין לך בו אלא חדושו בלבד. לא נצרכה האי דקאמ' ודבר שבא בחובה אלא למעוטי. עולה הבאה מן המותרות כגון שהפריש מעות לחובתו לב וניתותרו מהן דההיא לא עבדא תמורה דהא אמרי רבנן מותרות לנדבת צבור אזלי וצבור לא עבדי תמורה. וניתק זה ראשון לעולה משום דנמצא לאחר כפרה והיינו עולה הבאה מן המותרות. הרגמ"ה ז"ל.

סליק פרקא.

הערות הרב

לב. ורש"י כ' הפריש מעות לחטאתו, ועי' תוס' זבחים ד, א ד"ה וישנן שב' דגם בעולה ושלמים שייך אחריות ומותרות.

פרק שני

ניחא האיכא עולת העוף שלאותו שצוה להביא עולה בנדבה צוה נמי להביא עולת העוף אם ירצה, דליכא עולת בהמה חובה כי אם ביולדת ומצורע והם מביאין עוף בדלות מ"מ לא איקרי חובה. גליון.

ואיבעית אימא מי קתני וכו'. נ"ב ולא צריכי להני תירוצי דלעיל. גליון.

ומאי ניהו שלמים דאי בעי זכר מייתי ואי בעי נקבה מייתי לאפוקי זבחי שלמי צבור דזכרים הוא דאתויי קרבנות יחיד חייבין באחריותן מה"מ וכו' כצ"ל.

מלבד שבתות ה'. נ"ב תוס' מנחות דף מד ע"ב.

מלבד שבתות ה'. לעיל מיניה כתיב זבח ונסכים דבר יום ביומו כלומר תקריב נסכים מלבד אותן של שבת

גמרא וכללא הוא והרי עולה דקרבן יחיד היא וזכר אתיא נקבה לא אתיא [הא איכא עולת העוף]. ונ"ב תימ' הא לעיל משני כי קתני בבהמה, וכ"ת דהדר ביה מההוא שינוי, א"כ הל"ל כולהו עיקר זיבחא תני, ועוד דעוף נמי עיקר זיבחא הוא, וי"ל דבתמורה כיון דכתי' בה בהמה" שייך שפיר למיתני קרבן יחיד עושה תמורה בבהמה, אבל הכא שייך למיתני שפיר בזכרים ובנקבות כיון דאיתה בעולת העוף דהא לאוי אקרא קאי. גליון.

והרי חטאת דקרבן יחיד היא. גליון
ה"מ לשנויי והאיכא חטאת העוף^ג ע"כ. נ"ב לא משני האיכא חטאת העוף דהכי פריך והרי כשצוה דין חטאת ליחיד בנקבה ובאותו שמביא חטאת בשוגג אין א' מהם עוף לאותם שצוה להביא כשבה ושעירה, ולעיל

הערות הרב

א. ויקרא כז, י. ב. תיבה זו משובשת בכל מהדור' הש"מ כולל בשס"ה החדשים. ג. וביד אליהו (רגולר) ח"ב כתבים אות ק הוכיח מכאן דדוקא בעולת העוף היו בין ז"ג, אבל בחטאת העוף ה"ד בנקבה, אך בתוספתא במסכתין פ"א ה"ט אי' חילוקים בין בהמה לעופות, ותני דחטאת בהמה נקבה משא"כ בעוף, ומוכח דבאה גם מזכרים, וראה מה שהוכיח בזה בעו"ש. וע"ע תרוץ על ק' הש"מ בפי' וחידושים לגד"ט, ובחשק שלמה. ד. ד"ה מנחתם.

מצאתי בספר ישן והיא נוסחת הרגמ"ה ז"ל.

משום דבקדשים לילה הולך אחר היום. ונראה למורי דהוי מצי לשנויי דהוי מוקמינן ליה ביום אבל בלילה לא, דהא יום מסתבר טפי מדקאמר דאי ליכא אלא מלבד שבתו ה' הו"א ביממא אין בלילה לא. תוס'.

כאן ליקדש וכו' עד ואי מקדש קדשי קרובי נמי מיקרבי דתניא זה הכלל כצ"ל. ונ"ב כאן ליקדש פ"ה ליקדש אף בלילה ליקרב לא קרב רק ביום, (ונ"ל) [ולא נהירא] דא"כ לפסלו בעמוד השחר. וי"מ להפך הא דאמר דברים שדרכן ליקרב ביום לאו דוקא שתקרב, אלא ר"ל שתקדש ביום, ופריך אי מקדיש ביום לא תקרב רק ביום. גיליון.

שאם [אחר שבת הוא יו"ט ולא קרבו הנסכים בזמנן] יקריב אותם ביו"ט^ה, ויתורא בעלמא הוא לומר שאם עבר יומם לא נתבטלו, ואנסכים קאי דאלו אגופיה דזבחים הא קאמרינן עבר יומו בטל קרבנו. תוס'.

וצריכא דאי כתב וכו'. נ"ב בקצת ס"י קלף מצאתי נ"א וצריכי דאי כתב רחמנ' ומנחתם ונסכיהם בלילה ה"א בלילה אין ביממא דלמחר לא, וכ"ת מ"ש בלילה דאין משום דבקדשים לילה הולך אחר היום הדר כתב קרא מלבד שבתות ה', ואי כתב מלבד שבתות ה"א ביממא הוא דקריבין נסכים אבל בלילה לא, הדר כתי' ומנחתם ונסכיהם בלילה ואף למחר, ונסכים מי קרבי בלילה וכו'. כן

הערות הרב

ה. ראה במשנ"ל בהל' חגיגה פ"א ה"ח דמוכח דנסכים שלא הביאן בזמנן דוחין יו"ט, ובמנ"ח מצוה רצט סק"ח תמה דאמאי דוחין יו"ט ומ"ש מכל נז"נ שאינם דוחין יו"ט, ה"נ הכא דיכול להביאן עד עשרה ימים, ועי"ש שכ' דמקריבן בחוד"מ, ובאור"ש שם כ' דנסכים של חול אינם קרבין ביו"ט, אבל נסכים של שבת שלא הקריבם מביאן למחרת ביו"ט, וע"ע בשפ"א. - ברש"י כ' דנסכיהם למחר ואפי' עד עשרה ימים ובלא נזדמנו לו קא מיירי, ודייק בדבריו בחקרי לב אור"ח סימן ה דלכתחילה צריך להקריב הנסכים ביום הקרבת הקרבן, וציון לתוס' ר"ה ל, ב ד"ה ונתקלקלו דגם לכתחילה יכול להביאן לאח"כ, ועי"ש בטור"א, וע"ע בתו"י יומא לג, א סוד"ה עליה, ובמנ"ח שם סק"ו. ובעיקר חיוב נסכים אם הוי חובת קרבן, או חובת הגבירא, ראה בעונג יו"ט סימן פג בהגהה, ומש"נ בכנסת ראשונים כאן אות ד'. ו. וכן דרש"י בספרי פ' פנחס לענין עולת ר"ח שאם עבר היום בטל קרבנו, וכ"ה ברש"י שם כח, יד, וכ"כ רש"י שם כח, י עולת שבת בשבתו הרי שלא הקריב בשבת זו שומע אני יקריב שתים לשבת הבאה, ת"ל בשבתו מגיד שאם עבר יומו בטל קרבנו, ובמדרכי ברכות אות פז כ' דתפילת השחר עבר יומו בטל קרבנו וגמר לה מזבח ונסכים דבר יום ביומו, ובקרי"ס תו"מ פ"ח כ' דבתמידין עבר יום בטל קרבנו דכתיב שנים ליום לכל יום. ז. ד"ה ליקדש, והש"מ הק' דליפסל בלינה, ומבואר בש"מ דגם בלן מקצת הלילה נפסל, ובגבוי"א ביומא כט, ב כ' דמהתורה רק בלן כל הלילה נפסל, אולם בגבוי"א בריש תענית כ' דגם בלן במקצת הלילה נפסל בלינה, ובשיטת רש"י י"ל עוד דלמב"ח ס"ל דאף דנסכים קרבין רק ביום יכול להקדישן בכלי גם בלילה ואין נפסלין בעה"ש, מגוזה"כ דמנחתם ונסכיהם אף בלילה, ועי' בקדשי דוד על תוס', ובחזו"א סימן לא אות יא ואות יד. ח. ראה בש"מ

פריך הכא בהדיא דניחא ליה למידק מרישא ולמיסמך אסיפא מלאתוביה מסיפא בהדיא. עוד פי' מורי"א כאן ליקדש אם נתנו בכלי שרת בלילה קדוש ליקרב למחר דלהכי אהני ומנחתם ונסכיהם שלא יפסלו בלינה. והשתא פריך שפיר דקרב ביום אינו קדוש אלא ליקרב ביום. תוס' אחרות}.

וכל הקרב בלילה קדוש בין ביום בין בלילה. נ"ב בקצת ס"י כתוב כאן לישנא אחרינא כל הקרב בין ביום בין בלילה קדוש בין ביום בין בלילה, עיין במנחות ס"פ שתי הלחם ב'.

אף נסכים ביום אמ' אי אשכחית איניש כתיב איגרתא כצ"ל. ונ"ב נ"א בס"י אי אשכחית איניש כתבי איגרתא יג שדרית לרב יוסף דלא תסמי מההיא וכו'.

רש"י [ד"ה אין לי] נותנן מבוא השמש כלומר לאחר שקיעת החמה נותנו על המערכה דקודם שקיעת החמה היה מעלן מראשו של מזבח כדי שלא יפסלו בלינה י"ד ולאחר שקיעת החמה יסדרן על המערכה ומתעכלין והולכין כל הלילה.

נכאן ליקדש כאן ליקרב. פירש בקונטרס^ט שאם נתנם בכלי שרת כו'. לפום רהיטא ה"פ ליקדש בלילה לפסול שהרי כיון שלא יקרב בלילה [נפסלו] בעמוד השחר דכלי שרת מכשירים ליפסל בלינה, ופריך ואי מקדש קדשי בלילה אקרובי נמי לקרובי, דתניא כל הקרב ביום אין קדוש אלא ביום, וע"כ זו שקדוש קריבה נמי בלילה, דאם לא היתה קריבה אלא ביום לא היתה קדושה אלא ביום. ויש לתמוה מאי פריך הא מסקינן פ' שתי הלחם דכל הקרב ביום אינו קדוש אלא ביום, ר"ל אין קדוש ליקרב אבל קדיש ליפסל, וא"כ מאי קאמר הא אנן נמי ליפסל קא אמרי'. וי"ל דודאי פרכינן הכא אליבא דס"ד דתלמודא דהתם דאינו קדוש ר"ל אפילו ליפסל, ומיהו לא רצה לתרץ כדמתרץ התם דסמך אסיפא דכל הקרב בלילה, וע"כ מנחת נסכים היא דמלתא אחריתי לא אשכח הקרב בלילה. ומיהו בקונטרס פי' כו', מיהו אין לפרש דפריך (בהדיא) מדקתני כל הקרב בלילה דהיינו מנחת נסכים, דאין הלשון משמע כן כלל דא"כ הוי ליה למימר ואקרובי לא קרבה כו'. וגם אין להקשות אמאי לא

הערות הרב

מכ"י המובא בקטע הבא מש"כ בשם מורי. ט. ד"ה ליקדש, וראה בש"מ בדיבור הקודם. י. מנחות ק, א. יא. ראה בש"מ לעיל בשם י"מ, ומש"נ בדברי הש"מ בכתבי הגרי"ז. יב. ק, א, ועי"ש בהגהת הש"מ, ובהג' מהר"ב רנשבורג ביומא כט, ב, וע"ע בבית מאיר וברש"ש. יג. ראה רש"י ד"ה אשכחיה, ובהגר"א. יד. מבואר בש"מ בדברי רש"י דגם לענין פסול שקיעה ח מהני דבהיתה בראשו של מזבח אינו נפסל, וכן מבואר בש"מ זבחים (בש"ס וילנא) נו, א אות ח בשם רש"י, ואזיל לשיטתו דגם פסול

חייבין באחריות של נסכים אף משקרב הזבח ת"ל בפרשת פנחס" ומנחתם ונסכיהם ריבה ואפי' בלילה ואפי' למחר משום דחייב באחריותן. ריש לקיש אמ' מהכא חייב באחריותן משקרב הזבח דסמוך ליה מלבד שבתות ה' דמשמע דאי הוי יום טוב אחר השבת וכו'. וכי תימ' הא דכתי' דבר יום ביומו בלילה אין דקרבי ולא למחר. משום דבקדשי' לילה הולך אחר היום דכתי' י"ח ומיום השמיני והלאה ירצה וכו' דבליל שמיני אסור לשוחטו דאותו לילה משלימו אחר ז' ימים דמחוסר זמן דקדשים לילה הולך אחר היום להכי הדר כתיב מלבד שבתות ה' גבי ביומו למימרה דלמחר אייתי נסכים

עוד נכתב בעמוד זה א"ר מאיר והלא חביתי וכו' אלא שזמנו קבוע כלומ' קסבר ר"מ אין הפרש בינהו דכל שזמנו קבוע בין ביחיד בין בצבור דוחה את השבת ואת הטומאה. לאפוקי זבחי שלמי צבורטו כגון כבשי עצרת. דזכרים הוא דאתו ולא נקבה. מה"מ דקרבנות צבור אין חייבין באחריותן. דת"ר אלה מועדי ה' מקראי קדש להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומוטו מלמד שכל היום כשר למוספין דהיינו עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו עולה היינו מוספין. ביומו מלמד שאם עבר היום ולא הביאן אין חייב באחריותן דביומו כתי' כלומר הא אם עבר יומו בטל קרבנו. יכול אין

הערות הרב

שקיעה"ח הנלמד מקרא דביום שאתה זובח וכו' הוי חלות פסול לינה, וכלשון רש"י בש"מ כאן, וכ"ה ברש"י פסחים פב, א דלן דמה דאמרי' בזבחים מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה וכו', וכ"נ ברש"י במנחות כו, ב, וכ"נ ברש"י ב"ק עו, ב (וניחא קו' הרש"ש ע"ד רש"י שם), ולהכי מהני ראשו של מזבח, ונתבאר בחי' בכנסת ראשונים בזבחים שם אות סז, אולם צ"ע דפסול שקיעה"ח הוא בדם ולא באיברין, ובזבחים פו, א אברים שלנו בעזרה מקטיר והולך כל הלילה, הרי דאין שקיעה פוסלת באברים, ונראה דכוונת הש"מ לומר דעיקר מצות ההקטרה היא ביום, ולהכי צריך שיעלם למזבח קודם שקיעה"ח, וכ"כ במאירי פסחים סה, ב ושם קה, ב ובמגילה כ, וכ"כ להדי' בריטב"א שבת כ, א דבלא הותחלה הקטרה ביום לא חזי בלילה, וכ"כ במהר"ם חלאווה בריש פסחים, וכ"נ בש"מ מנחות עב, א, ובתוס' רי"ד פסחים ע, ב, ובפי' רבינו חיים עה"ת ויקרא ו, ב, (הוי"ד בכנסת ראשונים זבחים פו אות סז), ובוזה מבואר לשון רש"י מנחות ה, ב ד"ה שכן מצותה שכי' שא"א להקריב תו"מ אלא בו ביום, אולם לשון הרמב"ם מעה"ק פ"ד ה"ג "אלא משתדלין להקטיר הכל ביום", ובלח"מ בהל' ק"פ פ"א סוף הי"ח כ' דמצותן מן המובחר הוי ביום, ובס' דבר בעתו לבעל הפתח הבית בשלהי פסחים (דף קג אות עג בחי' למנחות) הביא מס' פענח רזא פ' צו שכי' דדוקא אם התחיל להקטיר ביום מותר להקטיר בלילה משא"כ בלא התחיל, ותמה עליו דאף אם לא הקטיר כלל ביום מקטיר בלילה, וכן תמה בס' למודי ה' לימוד קפח, אכן מדברי הראשונים הנ"ל מקור לדבריו. טו. כגו' הש"מ לעיל ד"ה ומאי. טז. ויקרא כג, לו. יז. במדבר כט, יח. יח. ויקרא כב, כז. יט. וברש"י כ' ילפי' מקרא דביום קרבנו, וברגמ"ה חולין פג, א כ' כדברי רש"י כאן, וראה במלאכת חושב. כ. צ"ל: ועדיין הוי מחו"ז. ובזבחים יב, א ילפי' מהך קרא דלילה לקדושה יום להרצאה, ובתוס' שם כ' דמהך קרא ילפי' דליל שמיני הוי מחו"ז ועלה ירד, ולהרגמ"ה מוכרח דלענין להקדישו חשיב שמיני, אבל להקריבה חשיב בתוך שבעה ימים כיון דלילה הולך אחר היום, (אך צ"ב דמנלן דהטעם משום דחשיב יום שביעי, דלמא גזו"כ דבעי יום

דא תמול דבי"ט מקריב נסכים של שבת.
עד בא השמש היינו סמוך קודם
שתשקע החמה. כי סליק רב דימי אמר
אי אשכחנא איניש דאזיל להתם כתבינן
איגרת ושדרית ליה דלא תסמי מתניתא
מנחת נסכים. הרגמ"ה ז"ל.

גמרא ואי הוה ליה אגרתא. נ"ב נ"א ואי
אשכח כתוב אגרתא והא א"ר אבא וכו'.

[יד, ב]

כותבי הלכות כשורפי תורה. נ"ב
כותבי הלכות פ"י כותבי התלמוד
כשורפין פסוקים מן התורה, כלומ'
דתלמוד לא ניתן ליכתב כדאמרי' אלה
אתה כותב וכו', ואי כתיב ליה אי
אפשר דלא כתיב פסוקין, ומאן
דמשכח ליה כיון שלא ניתן ליכתב או
גונוזו או שורפו כ"א, כן מצאתי בגיליון
גמרא ישנה של קלף.

הערות הרב

שמיני ולא ליל שמיני, ועי' ברש"י שבת קלז, א ובהג"ש שם, ובק"א ושפ"א זבחים שם. כא. לבאר
דברי הש"מ נקדים ביאור עניינא דדברים שבכתב וכו', בתוד"ה דברים הקשו דאיך אומרים מזמורים
בע"פ, ותי' דהך איסורא ה"ד בחומשים, ותמה בשו"ת הרדב"ז החדשות מכ"י סימן י מגיטין ס, ב
דמפורש דגם בהפטרות איכא הך איסורא, ובתוס' הקשו עוד מפרשת ויושע וק"ש דאיך אומרים בע"פ,
ותי' דאך איסורא ה"ד להוציא אחרים י"ח, וכדבריהם מבואר בעוד ראשונים, ראה ברמב"ם בהל'
תפילה פי"ב ה"ח (וכמש"כ בספר קובץ שם), וכן באבודרהם בסדר התפילה, ובראבי"ה סי' תתעח,
וביראים השלם סימן רסח, ובסמ"ג בהל' מגילה, ובטור בסימן מט, והו"ד בכנסת ראשונים כאן, וראה
בפסקי תוס' שהביאו רק תי' זה, ובאליה רבה סימן מט כ' דתוס' חזר מהתי' הראשון, וראה במ"ב
שם סק"ג. והנה אי' במגילה יז, א קראה על פה לא יצא, ובגמ' שם יח, א מנלן אמר רבא אתיא
זכירה זכירה וכו' מה להלן בספר אף כאן בספר, ובתוס' רי"ד שם מהדו"ת כתב דדוקא מגילה אבל
בתורה אם קרא על פה יצא, והכי תנן ביומא סח גבי כהן ובעשור של חומש הפקדים קורוהו על
פה, ואע"ג דאמרי' דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ, הנ"מ לכתחילה ושם יטעה אבל
בדיעבד יצא, אי נמי אם גירסם יפה והיו ישרים אצלו שרי, ובמגילה אע"פ שישרים היו אצלו אסור
וכו' עכ"ל, ובכתבי הגרי"ז תירץ דשאני קריאת המגילה דהקריאה היא משום פרסומי ניסא ולא לשם
ת"ת, ומשו"ה לא נאמר בה דינא דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בע"פ ע"כ. ונראה ובהקדם
דברש"י גיטין שם כתב "דברים שאמרת לך בכתב אי אתה רשאי למוסרן לישראל על פה", ומבואר
דהך איסורא דדברים שבכתב וכו' גדרו הוא במצות תלמוד תורה דלימוד התורה הוא דוקא באופן
של מסירת התורה מסיני, ובירושלמי במגילה פ"ד ה"א אי' דברים שנאמרו בפה בפה, דברים שנאמרו
בכתב בכתב, והיינו דניתנה להמסר כמו שניתנה בסיני דברים שבכתב בכתב ודברים שבע"פ בע"פ,
וכן ביאר בקרן אורה בתענית כח, א ד"ה וראיתי, ובחקרי לב או"ח סימן יב כ' דאם קרא שבכתב
בע"פ וכו' לית ליה מצות ת"ת, וכ"נ במד"ר בפ' כי תשא, וזהו שדייק רש"י א"א רשאי "למוסרם",
(עמד בדבריו בתו"ת שמות לד אות מ), היינו דהאיסור הוא רק במסירת התורה לאחרים, אבל לעצמו
ה"נ מותר לאומרם בע"פ, וראה בהג"א באות ב. [ובחי' הגרי"ז עה"ת בפ' יתרו מבואר דבמ"ת שמיעתם
היה כמו דיבור דשומע כעונה וכמבואר בתוס' ברכות כ, ב, ולהכי היו צריכים לטבול כנאמר לך אל
העם וקדשתם וכו', וניחא השיטות דהך איסורא הוא במלמד לאחרים דומיא דמ"ת], ומה"ט נראה
בדעת הרמב"ם דס"ל כן לשיטתו גם בדינא דדברים שבע"פ א"א רשאי לכותבן, ולכן כתב בהקדמתו
לי"ד החזקה דלעצמו כותב זכרון השמועות, ומדוייק כן בלשון הגמ' דברים שבע"פ א"א רשאי "לאומרן
בכתב", ולא קתני דאסור לכותבן, והיינו דהאיסור ה"ד מה שמלמדם בכתב לאחרים, אבל לעצמו
מותר, וכ"כ הנצי"ב בהקדמה לשאלות. אכן בריטב"א בגיטין שם כ' באופ"א בטעם דדברים שבכתב
א"א רשאי לאומרם בע"פ, וז"ל משום דבקריאתם על פה איכא הפסד דליכא למדרש חסרות ויתרות

שיטה תמורה - יד, ב מקובצת קיט

וכמה נוגין הנדרשים ועקומים ולפופין, ודברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב משום דכשאינם כתובין כל א' וא' מוסרן זה לזה בדקדוק וכו', (וראה פנים יפות פ' כי תשא), וכדבריו נראה בר"ן מגילה יד. [מדפי הרי"ף] ובתוס' רי"ד הנ"ל, ומבואר שהוא מחשש טעות דאם מוסרן בע"פ איכא טעות בחסרות ויתירות וכו"ב, ולכאורה להך טעמא דאסור מדין טעות יהיה אסור גם כשאומרן לעצמו בע"פ, וכ"ה בריטב"א ביומא ע, א. ולפי"ז נ"מ לקולא דהיכא דהדבר שגור בפיו ולא יהיה טעות באמירתו בע"פ ה"נ יכול לאומרו בע"פ גם לאחרים, ובזה מבואר מש"כ כמה ראשונים (ראה עוד במרדכי גיטין סימן תז) דלהכי שרי לומר מזמורים בע"פ כיון שהם שגורין בפיו ולא יבא לידי טעות, אמנם בריטב"א ביומא שם כ' בתו"ד דלהכי שרי לומר פסוקים בע"פ כיון שאומרן דרך תפילה והודאה אינו בכלל זה, ולכאורה להריטב"א דהטעם בדין זה הוא מחשש טעות מאי נ"מ אם אומרן בדרך שבח, אכן נראה דגם להריטב"א איכא ב' ענינים בדין דברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ, וגם איהו ס"ל לטעמא דרש"י דבעי' תורה כמסירתה, ומשום"ה כ' הריטב"א דשייך זה רק כשאומרן בדרך ת"ת, דכן נאמרה מצוות ת"ת, משא"כ כשאומרם בדרך תפילה והודאה, וכ"נ בתו"י ביומא שם, דבתחילת דבריהם כ' דדין דאסור לאומרן בע"פ היינו דמצוה מהמובחר לאומרן בכתב, ולהלן כ' דאם הוי בדרך תפילה והודאה ל"ש האי איסורא, [וכן פסק בחות יאיר בסימן קעה דלומר תהילים בע"פ דרך תפילה שרי]. ונראה דכוונת התו"י ליישב דמצד שני הענינים ליכא איסורא באמירת המזמורים בע"פ, דמחשש טעות הרי ל"ה הפקעה, ומש"ה ס"ל דרק למובחר בעי' לאומרם מהכתב, ומדין דבעינן תלמוד תורה כמסירתם בסיני דתורה שבכתב הוי מסירה בכתב, בזה ס"ל דה"ד בדרך ת"ת, משא"כ אם הוי דרך תפילה ל"ש האי דינא, וכ"נ בפסקי תוס' כאן, [ומה"ט יש לדון עמש"כ במשנה ראשונה בבכורים פ"ג מ"ז דמקרא בבכורים בעי מתוך הכתב דברים שבכתב וכו', דהא אין הקריאה מדין ת"ת כלל אלא כשבח והודאה, ועי' בראב"ן שו"ת סימן מב], ובזה מבואר מש"כ הטור בסי' מט דב' טעמים איכא דשרי לומר מזמורים בע"פ, חדא דשגורין בפיו, ועוד דה"מ להוציא אחרים, [וכ"ה באבודרהם ועוד ראשונים הנ"ל], דכוונת הטור דבעי' לב' טעמים אלו, חדא מצד איסורא דשמא יטעה, ובזה כ' הטור דכיון דשגורין בפיו מש"ה ל"ש חשש טעות, ועוד דה"מ להוציא אחרים וכו', היינו דמצד דין דבעי' כמסירת התורה מסיני ה"ד לאחרים אבל לעצמו שרי, אלא דס"ל לטור דבפסוקי התורה גם אם אומרם לשם תפילה וכיוצא איכא חסרון מדין דברים שבכתב וכו', שהרי לא תירץ כדברי הריטב"א הנז', דלריטב"א והתו"י מבואר דבדרך תפילה ליכא הך איסורא, וכ"נ דעת השו"ע שם שכ' על ברכת כהנים דשרי בע"פ משום דשגורין בפיו. ויסוד דברינו מוכרח משיטת רש"י עצמו דאף דכ' בגיטין הטעם שיהא כמסירת התורה, מ"מ ס"ל דדברים שבע"פ אסור לכותבן גם לעצמו, שהרי כ' בשבת ו, ב ושם צו, ב, ובב"מ צב, א דמגילת סתרים היינו שלא ניתנה ליכתב ואסור לכתוב הלכות, ומוכרח דאיכא טעם נוסף בענין זה והיינו מדין טעות וכמבואר, ומד"ז אסור גם באמירה שלא לשם ת"ת, אלא דאם שגורין בפיו שרי. ובזה מבוארין דברי תוס' רי"ד והגרי"ז הנ"ל בהא דבעי למיעוטא דבקרא למגילה בע"פ לא יצא, ותיפ"ל דדברים שבכתב א"א לאומרם בע"פ, והיינו דהאיסור לומר דברים שבכתב בע"פ, הוא משום דתורה ניתנת כמסירתה, וז"ש רק בקריאה לשם ת"ת, משא"כ בקריאת מגילה דהוי קריאה לפרסומי ניסא וכמש"כ הגרי"ז, אכן עדיין איכא איסור מחשש טעות, דכ' הראשונים הנ"ל דמשום"ה דברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ, ובזה בעינן לתירץ התוס' רי"ד דלטעמא דטעות בדיעבד יצא, ולפי"ז נחא קו' הראשונים הנ"ל לגבי אמירת המזמורים בע"פ דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ, דיל' דהתם ל"ה קריאה לשם לימוד אלא הוי קריאה לשם תפילה, ובזה ליכא דינא דדברים שבכתב וכו', וזהו כוונת התו"י והרא"ש והריטב"א ביומא הנ"ל שכ' דכיון דאומרן דרך שבח ותפילה שרי. ובזה מבוארין דברי התוס' בסוגין שכ' דבנביאים ליכא הך איסורא, דטעמם בזה הוא דכיון דבנביאים מסירתם היתה מעיקרא בע"פ, ורק אח"כ נאמר צווי לכותבן, א"כ כיון דאופן מסירתם היתה בע"פ, ל"ש בהם הך איסורא דלא חשיב שינוי מהאופן שניתנה, ובש"מ כביו"ו ומשם בש"ס וילנא הוסיפו על התוס' "שהרי עדיין לא היו נביאים וכתובים", היינו דבצווי למשה רבינו דכתוב לך וכו' הוי צווי רק על חומשים, משא"כ על נו"כ דמעיקרא ניתן בע"פ בתורת נבואה, אכן נראה דהתוס' שכ' דבנביאים ליכא הך דינא דדברים שבכתב וכו', כוונתם באיסור שמצד ההלכה דבעינן תורה כמסירתה תורה שבכתב בכתב ובע"פ בע"פ, ובזה ס"ל דה"ד בחומשים ולא בנביאים, אמנם מחשש דטעות שייך כן גם בנביאים, דכל שאומרם בע"פ איכא חשש טעות, אלא דהתוס' כתבו הך היתר רק לענין האיסור דבעינן תורה כמסירתה, והא דמירי

התוס' דוקא בהאי הלכתא דכמסירתן, הוא משום דאמר' הכא דבכותב הלכות הוי כשורף התורה, וברש"י בפ' השני כ' דאסור לשחותן כתובים תורה שבע"פ היא, ואם הוי רק מחשש טעות אמאי הוי כשורפי תורה ולית ליה קדושת ספר, הא מ"מ בליכא טעות יוכל לכתוב, וע"כ דמייירי מצד הדין דבעי כמסירתם, ותורה שבע"פ לא ניתנה ליכתב, ומש"ה בכותבם הוי כשורפי תורה, והיינו דאין זה רק איסור במעשה הכתיבה, אלא דבעי' שלא יהיה כתוב, דלא ניתן ליכתב, ובש"מ כאן כ' דאי כותב אדם אי אפשר בלא פסוקים "ומאן דמשכח ליה" כיון שלא ניתן ליכתב או גונזו או שורפו, (ועי' שבת קטו, א במניח במקום התורפה, וראה שו"ת באר שבע סימן מג מהדו"ח עמוד תקעב), וצ"ב דאמאי רק לגבי המוצאו שורפו או גונזו, ואפשר דלגביו הרי יכול לחתוך הפסוקים, ורק חיישינן לגבי המוצאו, [ויש לזון דאם לעצמו שרי לכתוב כד' הר"מ הנ"ל, להכי לגבי הכותבו אינו עובר באיסור, ורק משום אחר המוצא תורה בע"פ כתובין חשיב כשורפי תורה, וראה באג"מ ח"ד סימן לט], ובגמ' אמרי' דהלומד מהם אינו נוטל שכר, ואם הוי רק מחשש טעות אמאי ל"ל מצות ת"ת, וע"כ דמייירי מדינא דמסירת התורה דמהות מצות ת"ת היא כמסירתה ותורה שבכתב מצוותה בלימוד מהכתב דוקא, ותורה שבע"פ מצוותה בע"פ דיוקא וכנ"ל, וכן אי' במד"ר שמות מז, ג ואם המרת אותה ועשית מה שבע"פ בכתב וכו' אינך מקבל שכר שכך נתתה וכו', וע"ע בברכי יוסף בסימן מט. ולפי"ז ניהא קו' הרב"ז על התוס' מהגמ' בגיטין דאמר' דאיכא הך איסורא גם בהפטרות, דאח"כ איכא הך איסורא גם בהפטרות מטעם דטעות, אלא דהתוס' כ' דלטעם דבעי' תורה כמסירתה ל"ש זה אלא בחומשים ולא בנביאים וכתובים וכמש"נ. [ובדעת שאר הראשונים שלא הזכירו חילוק זה דה"ד בחומשים ולא בנביאים, ו"ל דס"ל דדין נבואה חל רק כשניתנה ליכתב לדורות, ובשעת אמירתה עדיין לא הוי תורת נבואה, וא"כ משעה שנכתבה שוב הוי מסירה בכתב, ושייך בזה דינא דתורה כמסירתה]. ולד' התוס' ניהא בפשיטות קו' התוס' רי"ד ממגילה בע"פ דתיפ"ל דדברים דבכתב וכו', דהא להתוס' בנביאים ליכא הך איסורא, אכן התוס' רי"ד שלא תירץ כן, ו"ל דס"ל כתוס' ב"ק ג, ב ד"ה כדמתרגם דגם בנביאים יש דין זה, וכ"ה בתוס' שבת קטו, א ד"ה לא, וכ"כ ברגמ"ה כאן שכ' דדברים שבכתב היינו תורה נביאים וכתובים, וכ"ה במדרש רבה בפ' כי תשא, אך יתכן דהוא מצד הדין של חשש טעות דז"ש גם בנ"ך, וכן גם בקריאה של פרסומי ניסא, ולהכי תירץ התוס' רי"ד דה"מ לכתחי' וכו'. [ולהלכה פסקו כן המהרשד"ם סימן קח, ובברכי' וערוך השולחן סימן מט דבקרא תורה בע"פ יצא בדיעבד], וע"ע ביראים השלם סימן רסח דנראה דהא דאין קורין מגילה בע"פ הוא מדין דברים שבכתב וכו' דלענין מגילה החמירה תורה שלא לאומרה בעל פה אפי' לעצמו, וכ"כ בסמ"ג בהל' מגילה. - וברבינו יונה בברכות ה, א מדפי הרי"ף כ' וז"ל הקורא קריאת שמע מכאן ואילך [לאח"ז] לא הפסיד כאדם שקורא בתורה. ויש לשאול מה בא להשמיענו שלא הפסיד כאדם שקורא בתורה וזה דבר פשוט הוא, ותירץ הרב רבי שלמה מן ההר ז"ל דאתא לאשמועי' שאע"פ שדברים שבכתב לא נתנו לאמרן בעל פה ושאר פסוקים אינו יכול לקרוא אפי' הכי ק"ש יכול לקרותה על פה, ואע"פ שאינו קורא אותה לשם חובה דכיון שניתנה לאומרה על פה לחובה יכול לאומרה אפי' שלא לחובה כל הפעמים שירצה, ומזה הטעם התקינו לומר פרשת קרבנות על פה בכל יום מפני שהיא חובה וכו', ומזה הטעם נמי אומרים בהרבה מקומות פרשת ברכת כהנים דכיון שחובה לומר בכל יום ברכת כהנים על פה בשעת נשיאות כפים יכול לאומרה אפילו שלא במקום חובה, ומזה הטעם אמרו ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה דכיון שהוא מענין הקרבנות, ומצינו שמצוה לומר פרשת קרבנות על פה כדאמר' לעיל לא חששו בקריאת' אפילו כשאינו לחובה, כללו של דבר כל פסוק שניתן למצוה או לחובה לאמרו על פה יכול לאמרו כמה פעמים שירצה אפילו בשעה שאין בו מצוה כלל, ואין בזה משום דברים שבכתב לא ניתנו לאומרה על פה הואיל וניתנו לאומרה פעם אחת עכ"ל, וצ"ע דהראשונים הקשו על קריאת שמע בזמנה דאיך מותר לאומרה בע"פ, ותירצו משום דשגורין בפיו וליכא חשש טעות להכי שרי, או משום דאומרן לעצמו וכנ"ל, אך הר' יונה לא הקשה על ק"ש בזמנה, אלא על ק"ש לאחר זמנה, ולכאורה מה שנתרץ על ק"ש בזמנה, ה"נ נימא על ק"ש אחר זמנה, ומה שתי' הר' יונה דכיון שניתנה לאומרה בע"פ לחובה יכול לאומרה אפי' שלא לחובה, צ"ב דהא כשאומרה לחובה הוי בתורת מצוות ק"ש, משא"כ אחר זמנה הוי כקורא בתורה, וא"כ יהיה בזה משום דברים שבכתב וכו', וכן בשאר הדברים שהזכיר רבינו יונה דמותר צ"ב דמה לי שניתנו לאומרה פעם אחת, ולהמבואר ו"ל דלהכי לא הקשה רבינו יונה על ק"ש בזמנה דבזה כיון דאומרה בתורת ק"ש וקבלת עול מלכות שמים ולא

חדתי שאני. נ"ב בכל הס"י כתוב כאן
לישנא אחרינא דילמא חדותי מלתא
אמרי רבנן אגרסייהו סמיכין כיון
דאיכא שכחה כתבין כב ומחתי וכי
משכח מילתא מעיינין בספרא וכי הא
דר"י ורשב"ל וכו'.

דסד"א דנהי דקרבים בלילה מ"מצריך
להקדישו ביום קמ"לכ. גליון}.

ועולות השחר פוסלת בהן כאברין.
זהו גירסת רש"י, וגירסת הרגמ"ה
ועולת השחר פוסלת בהן כאברין}כ.

נזדמנו לו נסכים בלילה. לאו דוקא
נזדמנו אלא אפילו לכתחילה מותר
להקדישם בלילה ולהקריבם בלילה,

{שקרבין בחולו של מועד. ותימה
אמאי לא פריך הכא כדפריך בפ"ק
דביצה^{כה} דקאמר תודה קריבה בחולו

הערות הרב

בתורת לימוד, ל"ש כלל איסורא דא"א רשאי לאומרן בע"פ, וגם משום חשש טעות ליכא כיון דשגורין
בפיו, ולכן הק' ר' יונה רק בק"ש לאחר זמנו דהוי כקורא בתורה, דא"כ קורא בע"פ תורה שבכתב,
ותירץ ר' יונה דכיון דפרשת ק"ש ניתנה להמסר גם בע"פ בזמנה, שוב לא נאמר בהך פרשה הך דינא
באופן מסירתה והוא בכל גוונא, ובהך פרשה לא נאמר הך דינא דדברים שבכתב וכו', והטעם בזה
נראה דהרי אף שאומרה לאח"ז ונטול שכר כקורא בתורה, אבל אין אומרה בתורת לימוד, אלא משום
קבלת עול מלכות שמים, ורק דאינו יוצא בזה משום דהוי לאח"ז, אבל איהו אינו אומרה בתורת
לימוד, ולהכי כמו בזמנה ליכא דינא דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרן בע"פ, כיון דל"ה אמירה
בתורת לימוד, ה"נ לאח"ז כיון דאין אומרה משום ת"ת אלא משום ק"ש, אף דחשיב כקורא בתורה,
לא נאמר בזה דינא דדברים שבכתב, ועי' במשנ"ב סי' מז סק"ז גבי ק"ש לאח"ז אם בעי' לברכת
התורה ועי"ש בביה"ל, ויש לדון דכיון דאומרה משום ק"ש ולא משום ת"ת יכול לאומרה קודם ברכה"ת,
ובמאירי ברכות ריש פרק שני ד"ה אף כל כ' בדק"ש יש בה שנון כקריאת התורה, ובקרא בריש
ברכות אות ו' כ' דחיוב ק"ש הוא חובת לימוד, ולהלן שם באות יז ואות יח כ' בדעת הירושלמי דעיקר
חיובא משום ת"ת היא לקיים מצות והגית בו יומם ולילה, וריהטת תוס' בברכות לא, א ד"ה רבנן
עבדי מבואר דפסוקי דמורה ואשרי יש בו עסק בדברי תורה, וכ"ה ברא"ש ובטור בסימן צג, (ודלא
כדברי הטור בסימן נא ע"ש). כב. וכ"ה ברגמ"ה, ובאור' בפתיחה אות מט, ולל"ק משמע דרק בדבר
חדש הותר לכתוב, ולל"א גם בדבר שיועד מותר לכתוב מחשש שכחה, ומלשון הרגמ"ה משמע דרק
לל"א ההיתר הוא משום עת לעשות לה', אבל בדבר חדש שרי בלא"ה לכתוב, והא דבעי להיתר דעת
לעשות לה' הוא משום דהכא הוי ללמדה לאחרים, ולד' הרמב"ם ורש"י המובא בהערה לעיל ס"ל
דמעיקרא כל האיסור הוא ללמדה לאחרים, ולעצמו שרי לכתוב זכרון השמועות. כג. ומבואר דגם
לכתחילה שרי להקדישן בלילה, וכ"כ בכס"מ מעה"ק פ"ד ה"ה, ועי' ברדב"ז שם, ובחזו"א סימן לא
סקי"א. כד. וכ"ג רש"י בל"א כהגהת הש"מ להלן בדברי רש"י, היינו דרב אדא בר אהבה אמר על
הא דתניא בע"א דאברים ופדרים מתעכלין כל הלילה, דעולת השחר היינו דכשמעלין התמיד של
שחר על המערכה איכא פסול באברים של בה"ע דאתמול דעבר זמנן, וברא"ש בתמיד פ"ב מ"א כט,
א ד"ה סודרין כ' דכשמסדרין בבקר המערכה החדשה נותנים האברים במערכה בצד אחר, דהאיסור
להקטיר קודם תמיד ש"ש הוא בקרבות היום ולא באברי אתמול, ולפ"י דינא דרב אדא הוא דכשקטיר
אברי התמיד של היום נפסלין האברים של אתמול, אך במפרש שם כה, ב ד"ה סודרין כ' דאסור
להקטיר אברי אתמול קודם התמיד, ובחי' רמ"ש ח"ב בשו"ת סימן יב אות יב (נדפס בס' זר"א לחתנו)
כ' דדברי הרגמ"ה אינם מובנים, ואולי משום דאם מתקטירין עד אור השחר לא ירדו כמו כל אברים
שלנו על גבי המזבח ומתקטר הלאה ע"ג המזבח רק כשמקטיר עולת השחר הם יורדין מע"ג המזבח
עכ"ל, וע"ע במעשה חושב. כה. יט, ב, ועי"ש בש"מ ובפנ"י וצל"ח שם, ובש"מ כאן בקטע להלן.

של מועד, ופריך השתא סלותי סילתא
מסלתינן תודה מבעיא, ומשני לענין
בל תאחר, וצ"ע אם אותו תירוץ שייך
הכא. תוס'.

{דהתניא. ס"א דתנן כל הנידר והנידב
קרב בבמה וכל שאינו נידר ונידב אינו
קרב בבמה, אבל כמו שכתוב בדפוס
אינו לשון משנה אלא לשון
ברייתא} לא.

שקרבין בחולו של מועד. נ"ב י"מ
דאתא למיסר י"ט ואע"ג דמלכם
נפקא כ"י מ"מ איצטריך לעולת יולדת
ושלמי נזיר שהגיע זמנם ברגל וא"א
לאקדמינהו ומרגל ואילך עובר
בעשה כ"י ומנחת חוטא כיון דאיכא
כפרה מיקרי צורך הדיוט. וי"מ
דמצוה ברגל מכל ימות השנה שיאכל
רוב בשר כ"י וישמח ברגל וכן
בספרי כ"ט ת"ל תעשו במועדיכם
לקובעו חובה ברגל יכול באיזה
שירצה, ת"ל והבאתם שמה ברגל
ראשון שיבא גיליון.

אלא כיון שהותרו הבמות כל היכא
דבעו מקריב. נ"ב בקצת ס"י כתוב כאן
לישנא אחרינא אמ' רב יוסף סמי מכאן
נזירות, ורב דימי סבר תנאי היא, ומי
איכא למ"ד נזירות לא קרבה בבמת
ימיד והכתי' ויהי מקץ וגו', ותניא ר'
אומר אבשלום נזיר עולם היה וההיא
שעתא זמן היתר הבמות הוה ואמאי
שבק לבמה גדולה ואזל לחברון
לשלומי נדריה לא ש"מ קרבה נזירות
בבמת יחיד, להכי אזיל לחברון משום
דעקר נדריה בחברון הוה תמן (כן לב

הערות הרב

כו. פסחים מז, א. ועי' בטו"א חגיגה יח, א באב"מ (דף פז, ב) שהוכיח מדבעי קרא להתיר נז"ר בחוה"מ,
ע"כ מבואר כרמב"ן דמלאכת חוה"מ אסורה מהתורה, אך שיטת הרמב"ם יו"ט פ"ז ה"א דמלאכת
חוה"מ אסורה רק מדרבנן, (וכ"ה בתוס' חגיגה שם ד"ה חולו, ועי"ש בתוס' רי"ד), והק' בספרי דבי רב
בפ' פנחס דלשיטתו יקשה עמש"כ בהל' חגיגה פ"א ה"י דמותר להקריב בחוה"מ נז"ר שנא' אלה תעשו
וכו', דאמאי איצטריך קרא, ועי' מנ"ח מצוה שכג סק"ג שדחה ראית הטו"א, וע"ע בצל"ח ביצה כ, א.
ובעיקר קו' הש"מ ראה תרומי השפ"א, עו"ש, וכן אריה בסוגין, ובפנ"י וחת"ס ביצה שם. כז. כדאי'
בר"ה ד, א. ובמנ"ח מצוה תקעה אות א מבואר דכל היכא דא"י להביאה ברגל ראשון וכגון בנודר
תודה דא"י להביאה בפסח ליכא בל תאחר, ומדברי הש"מ מוכח דלא כדבריו. - ומש"כ הש"מ שלמי
נזיר קאי כמסק' הגמ' דקרבות נזיר באים בנדר ונדבה. כח. כ"ה בכ"י הר"ש עדני, ובכ"י: דמצוה
ברגל שיאכל בשר הרבה מכל ימות השנה, וכן הביאו לתרץ בש"מ ביצה שם, ודחו הך תרוא, (הועתקו
דבריהם כנסת ראשונים אות ל), וכ"כ הרא"ה בביצה כ, א, (אך צ"ב דבריייתא נזכר גם עולות), עכ"פ
מבואר בש"מ דמצוה להקריב במועד כיון דמצוה באכילת בשר לשמחת המועד, וסיוע לדברי האבי
עזרי בהל' חגיגה פ"ב, [וקדמו בהגהות ברוך טעם על הטו"א חגיגה ו, ב], ודלא כמכתב החזו"א שם
בסוף הספר, וע"ע בצל"ח חגיגה שם, ובאו"ש שלהי הל' חגיגה. כט. בספרי לפנינו פיסקא קנב הפסוק
קאי דגם קרבות שנדר באותו רגל חייב להביאן באותו רגל ול"א דהרגל הראשון הוא הרגל הבא,
ועי' רש"י במדבר כט, לט, אך כ"ה בת"כ פ' אמור פ"ב. ל. מגילה ט, ב. לא. תוספתא זבחים פ"ג
ה"ה, וכ"ג בתוס' זבחים קיז, ב ד"ה ר"ש. לב. הסוגרים הם במקור בכ"י הר"ש עדני.

היא גירסת הרגמ"ה ז"ל ובקצת ספרים נ"א דעיקר נדריה בחברון והא עיקר נדרו בשבתו בגשור בארם הוה, אין בשבתו בגשור הוה וכגון דאמר דכי מטינא לירושלם אזילנא לחברון והוינא תמן, ומה נפקא ליה מינה אלא אמ' רב יהודה וכו') מאי נפקא לו מינה ותו הא בגשור הוה, אלא אמ' רב יהודה ואיתימא רבה בר חנן שהלך ליטול כבשים מחברון, דאי לא תימ' הכי נזירות דח"ל היא ואין עולה לו מן המנין, אלא ש"מ ליטול כבשים מחברון, ומ"ד נזירות קריבה בבמת יחיד פריך אי הכי מחברון מיבעי' ליה אלא שעת היתר הבמות ולקרובי נדרו בבמת יחיד אזל, כן מצאתי בספרים ישנים וזו היא גרסת הרגמ"ה ז"ל וכמו שכתבנו שיש הפרש קצת בקצת ספרים אחרים בלישנא אחרינא זה.

לא הלך אבשלום. כלומר אמת הוא ולא הנדר ולא הקרבן הוי בחברון אלא שהלך כו' והפי' דקרא אלך להביא כבשים מחברון ואשלם נדרי בגבעון אשר נדרתי בגשור. גליון.} [א] לא להביא כבשים מחברון. ולעולם להקריבם בגבעון שהיא במה גדולה וקרב בה דבר שאין נידר. סוגיא דשמעתא מוכחא דאף כי נזירות אין נידר ונידב קרב בבמה גדולה, ול"נ

דהא לא שמענא זה כי אם לר' יהודה דאמרי' בפ' בתרא דזבחים לג' ר' יהודה אומר כל שהצבור והיחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר כו', אבל חכמים שאחריו אומרים כאן וכאן לא קרבו רק עולה ושלמים וגם רבנן קמאי דאחר ר"מ ס"ל הכי כדפ"ה התם ל"ד דפריך רבנן היינו ת"ק, ופירש הקו' ל"ה דרבנן בתראי היינו רבנן קמאי וא"כ סוגיא דשמעתא כו' יהודה, ולכאורה משמע דאתיא כר"מ דהאמר סמי נזירות ממילתיה דר"מ כדי ליישב כוותיה ומדאמ' דבבמה גדולה קרב היינו דלא כר"מ. ולספרים דגרסי הא רבנן ניחא דאותו רבנן היינו ר' יהודה ולדידיה חובת יחיד קרב בבמה גדולה דהיינו גבעון, אבל מ"מ קשה דכולהו תנאי בר מר' יהודה איך אבשלום מביא [קרבתות] כשהכביד שערו וכי מגלח בלא דמים, התנן ל' הכביד שערו מקל בתער ומביא ג' בהמות. ופי' ר' יוסף מקצון דרבנן קמאי דפליגי אר"מ במנחה ובנזירות אית להו כו' יהודה דחובת יחיד קרב בבמה גדולה, ורבנן בתראי דאמרי כאן וכאן לא קרבי אית להו דנזירות נידר הוא, והא דפריך חכמים היינו ת"ק היינו לר"מ דלר"מ נזירות נידר הוא ואית ליה לר"מ דקרבת יחיד חובה לא קרבו ואף בבמה גדולה. גיליון.

הערות הרב

לג. קיו, א. לד. זבחים קיח, א. לה. ד"ה חכמים. לו. נזיר ד, א.

כל היכא דבעי מקריב. ובמסקנא זו צריך לומר דלא סמי נזירות להיפך מדהוי אמינא למעלה דהא אמרינן דהוא קרב בבמת יחיד^{לז}.

למקץ ארבעים שנה. ואירע מהר קלקול במלכות מחמת אותו עון ולכך מנאו הנביא מאותו פרט, גליון.

מקץ מ' שנה ששאלו להם מלך. נ"ב דאמר' מאסו בשם מאסו בדוד תלה קלקול דוד בקלקול המלך. גליון.

רש"י ל"א גרסי' ועולת השחר^{לח} וכו' עד נודמנו לו נסכים בלילה מקדישן

בלילה ומקריבין עד עמוד השחר מצי לאקרובינהו אבל מעלות השחר לא, דעמוד השחר עושה בהן פסול לינה כמו שפוסל באברים עצמן של תמיד, דכי אמרי' לעיל אפי' למחר ה"מ אי לא אקדשינהו לנסכים בלילה, אבל אי אקדשינהו לנסכים בלילה בכלי שרת לא יביאם למחר דהא איפסלו בלינה במס' זבחים^{לט}, וכן עיקר הגהת הרב כצ"ל.

נסכים הבאים בפני עצמן שלא הקדיש עם הזבח אלא שהקדישם לאחר הקרבת הזבח שיכול אדם להקריב זבחו היום ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים^מ ובהנהו קאמ' דקריב אף בלילה.

הערות הרב

לו. וברש"י מבואר דהמח' היא אם חיוב קרבנות נזירות הוי מחמת נדרו או דהקרבן מאליו מוטל עליו חובה, וכ"ה ברש"י בזבחים שם ד"ה נזירות חובה, ובירושלמי נזיר פ"ב ה"ט א' קרבנו על נזרו שיקדום קרבנו לנזרו, והר"מ השמיט הך ירושלמי ועמד בזה בחס"ד, וברא"ש נזיר יג, א כ' דהאומר הרי אלו בהמות קדשים לקרבן נזיר שאקבל עלי דמסתבר דקדשי, ודלא כירושלמי, וע"כ ס"ל דקרבנות נזירות חיובם מצד קבלת הנזירות, ועי' משנ"ל בהל' נזירות פ"ט ה"ג, ונראה דהירושלמי ס"ל דקרבנות נזיר הוי בכלל קבלת הנזירות, ולהכי סלקא דעתך דיכול לקבל עליו קרבנות נזירות ולהפרישן, אבל אם הקרבנות הוא מחובת הנזירות פשיטא דקודם דהוי נזיר ל"ש הפרשת קרבנות, ולהכי הר"מ לשיטתו דקרבנות נזיר חיובו מדין הנזירות, דע"כ פוסק כרבנן דקרבנות נזיר אינם קרבים בבמת יחיד, (וכן בר"מ חגיגה פ"א ה"י כ' דשלמי נזיר קריבין במועד מקרא דלשלמיכם לרבות שלמי נזיר, ועי"ש בקרי"ס, ובסוגין מבואר דלר"מ דקרבנות נזיר הוי נדבה לא בעי קרא, אלא הוי בכלל שאר נדבות הקרבין במועד), ומשום דהקרבנות הם מחובת הנזירות, להכי השמיט הך ירושלמי, אולם עי' ברמב"ם בהל' שחיטה פ"ב ה"ב שכו' דהשוחט לשם עולת נזיר וכו' שעיקר הנזירות נדר מן הנדרים, וכן ברמב"ם בהל' נדרים פ"א ה"י כ' דמהני התפסה בחטאת שאפשר לנודר להביאם מחמת נדרו שהנודר בנוזר מביא חטאת וכו'. ובראשונים נראה שנחלקו בזה, ראה תוס' נזיר יא, א ד"ה דהוי שכו' דנזירות חשיב איתא בשליחות מחמת הקרבנות, (ועי' חזו"א שם סימן קלח), וע"כ דחיוב הקרבנות הוי מחמת קבלתו, ובתוס' נזיר סא, ב הקשו דל"ל למעט עכו"ם מקבנות נזירות כיון דנתמעט מנזירות, ושם סא, א כ' דכיון דעכו"ם שייך בנזרי קרבנות ה"נ סד"א דשייך בנזירות, ובחי' רבינו פרץ שם כ' דאיצטריך הואיל ועכו"ם מביאים נזיר דכמ"כ יביאו קרבנות נזירות שהרי הם בכלל נדרים של קרבנות, וכיון דא"א להביאם בלא נזירות יתחייבו בנזירות כדי להביא קרבנות וכו', ומשמע דחיוב קרבנות הנזיר הם מחמת נדרו, וע"ע ברדב"ז בריש הל' נזירות ובריש הל' ערכין, ובלח"מ בהל' חגיגה פ"ב ה"ד, וצ"ל דאף דהקרבנות באים מחובת הנזירות מ"מ הריהו נזיר מחמת נדרו, להכי קרב בבמה, וכ"נ בתוס' פסחים לח, ב ד"ה זאת שכו' בדעת רבנן דנזירות גופייהו נזיר ונידב אע"ג דהקרבנות חובה וכו', וראה מש"כ בקובץ מוריה סיון תשמ"א גליון קטו עמוד סז ולהלן. לח. וכ"ה גירסת הרגמ"ה, ראה לעיל הערה 24. לט. פז. א. מ. זבחים

אותבי הלכות משנה ותלמוד ואגדות. דברים שבע"פ נענשין כשורפין תורה משום דדינן של הלכות בע"פ ואינו רשאי לכותבן. וכל הלמד מהן מן הכתב אין לו שכר. דברים שבכתב תורה נביאים וכתובים^{מא}. חדותי מילתא שאני דבר חדוש הוה אותו הקשא משום הכי מותר. לישנא אחרינא^{מב} משום דאיכא שכחה כתבין. מוטב שתעקר אות א' מן התורה דכתי' מג כי על פי ומוטב הוא לכתוב כדי שלא תשתכח התורה. השתא דאמרת נסכים הבאין בפני עצמן לאחר הקרבת הזבח קרבין אפי' בלילה אם נזדמנו לו מקדישן בכלי שרת ומקריבן בלילה דחייב באחריותן. אמ' רב אדא בר אהבה ועולת השחר התמיד פוסל בהן באברים^{מד}, אברייא קאי דקתני דמתעכלין והולכין כל הלילה כולה, ואם לא נתעכלו כל האברים של תמיד של בין הערבים עד שהעלו תמיד של שחר פוסלת בהן באברים, אבל סידור המערכה של תמיד של שחר אין פוסלת בהן אלא הקרבת [התמיד] עצמו דכבר הוי יום ואין דרכן ליקרב ביום. שקרבין בחולו של מועד. דחולו של מועד הוי נמי מועדיכם אבל י"ט לא דנדרים ונדבות

אין קרבין ביום טוב הא אין הכתוב מדבר אלא בעולת יולדת ועולת מצורע דקרבי נמי בחולו של מועד. ומנחת חוטא ומנחת קנאות קרבי נמי בחולו של מועד. ונימא מר אלו שלמי פסח שבאין חובה עם הפסח דכתי' מה וזבחת שלמי' ואכלת שם. דאי שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא דנודר אדם להיות נזיר ומונה נזירותו ומביא שלמים וכבר לימד על נדר ונדבה שיקרב בחולו של מועד א"כ ושלמיכם תו למה לי. ומנא לן דנזיר דבר הנידב ונידב דתנן זה הכלל דבר הנידב והנידב קרב בבמת יחיד. ותניא המנחות והנזירות קרבין בבמת יחיד אלמא שלמי נזיר דבר נידר ונידב הוא מדקרב בבמת יחיד. אלא אמ' רב יוסף סמי מכאן מן ההיא מתני' דמנחות והנזירות לא תתני הנזירות דקרב בבמת יחיד וליכא למימר דלהוי נידר ונידב. ורב דימי אמר סבר תנאי היא הא ר"מ דקרבי בבמת יחיד והא רבנן דפליגי עליה בבמת יחיד דלא קרב לא הוי נידר ונידב ואנא דאמרי כרבנן. לא אעיקר נדרו שנדר בחברון למנות נזירות היינו עיקר נדרו. נזיר עולם היה והיה מגלח מל' ל' יום^{מו}. בחברון דהוה תמן בתמיה הא כלומר

הערות הרב

מד, א. מא. ודלא כתוד"ה דברים שכ' דהאיסור רק על חומש, וכ"כ בתוס' ב"ק ג, ב ד"ה כדמתרגם דגם בנביאים יש דין זה, וכ"ה בתוס' שבת קטו, א ד"ה לא, ונתבאר לעיל הערה 21. מב. וכ"ה בש"מ לעיל ד"ה חרתי. מג. שמות לד, כז. מד. וכ"ה הש"מ לעיל בדברי רש"י, ונתבאר בהערה 24. מה. דברים כז, ז. מו. צ"ל משנה לשנה, ראה נזיר ה, א. מז. כ"ה בש"מ לעיל בנ"א ובשם הרגמ"ה,